

2001

Glimt fra årene 1901-1926-1951-1976

Virksomheden HP Briketter

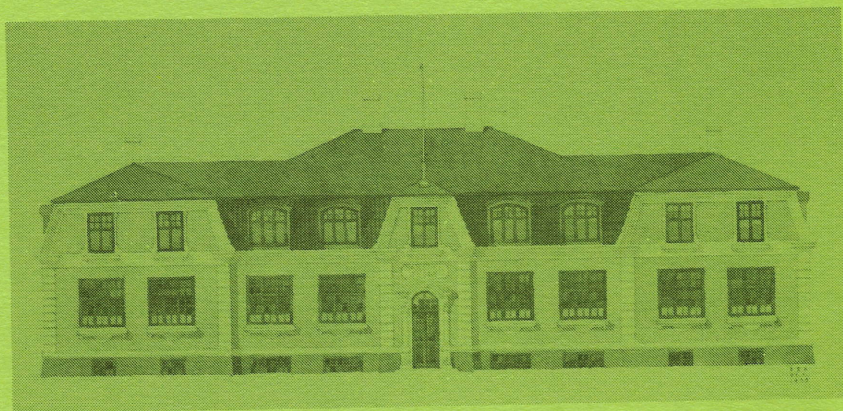
Karetmagerfaget og Hans karetmager

Kontrolassistent i Vildbjerg 1961-1983

Episoder fra besættelsestiden

Skolevisitats 1858-1878

Glimt fra året november 2000 - august 2001

Vildbjerg skole

Indholdsfortegnelse

side

Glimt fra årene 1901-1926-1951-1976	4
<i>ved Arne Sørensen, Knud Sørensen og Egon B. Nielsen</i>	
En virksomheds start og vækst - HP Briketter	16
<i>ved Laust Merrild og Karl Gregersen</i>	
Karetmagerfaget og Hans karetmager	20
<i>ved Kristian Mosekjær og Karl Gregersen</i>	
Kontrolassistent i Vildbjerg 1961-1983	26
<i>ved fhv. kontrolassistent Knud Schlosser</i>	
Episoder fra besættelsestiden 1940-1945	33
<i>ved Karl Gregersen</i>	
Skolevisitats 1858-1878	40
<i>ved Karl Gregersen</i>	
Glimt november 2000 - august 2001	45
<i>Billedredaktion: Poul Chr. Enevoldsen</i>	
<i>Billedmateriel venligst udlånt af Herning Folkeblad</i>	

Lokalarkivets adresse:
Burgårdsvej 6, 7480 Vildbjerg,
tlf. 9713 3129

Forord

I det første årsskrift for 1999 var der en artikel af apoteker N. Kjærgaard Kristensen, der sluttede med ordene: "Hvad af fædres saga findes, bør af eftertiden mindes".

Dette motto har vi forsøgt at leve op til i dette det tredje årsskrift ved dels at kigge i arkivets gemmer samt henvende os til Herning Folkeblad og Lokalavisen. Endelig har vi talt med en række personer om, hvad de kunne huske om de emner, vi har valgt ud. Ingen nævnt, ingen glemt. Arkivets medarbejdere i det daglige siger en stor tak for disse bidrag.

Også en stor tak til Knud Schlosser for den fine fremstilling af tilværelsen som kontrolassistent.

Vi håber på, at årsskriftet også i år bliver godt modtaget.

På lokalarkivets vegne

Arne Sørensen Karl Gregersen

Kristian Mosekjær Poul Chr. Enevoldsen

Knud Sørensen Laust Merrild Egon B. Nielsen

Glimt fra årene 1901 - 1926 - 1951 - 1976

ved Arne Sørensen, Knud Sørensen og Egon B. Nielsen

1901:

Fra sognerådet for Vildbjerg-Nøvling-Timrings protokol:

3. Januar:

Sognerådet konstituerer sig med dyrlæge S. P. Knudsen som formand (løn 250 kr.). L.M. Andersen, Vildbjerg som næstformand, Hans Chr. Hansen, Riis skatteopkræver i Timring sogn, Anders Møller, Holdflod skatteopkræver i Nøvling sogn. L.M. Andersen skatteopkræver i Vildbjerg sogn.

Chr. Jensen og Anders Møller skulle forestå kreaturhandelen på fattiggården. Til de fattiges kasse ydes for indeværende år 400 kr. Redningshjemmet for forførte piger bevilges 5 kr.

Til påtænkt jernbane Herning-Holstebro bevilges 23.000 kr. at betale over 15 år med første betaling efter banens åbning det følgende finansår, under forudsætning af, at banelinjen berører Vildbjerg kirkeby.

13. Marts:

Andragende om en grund til et forsamlingshus på skoleloddens grund. Det nægtes, men i stedet henvises til grund på fattiggårdens ejendom.

21. maj:

Til behandling var skriftlige tilbud på opførelse af nye skolebygninger.

Følgende tilbud vedtoges:

Timring skoler (Birkmose og Bjerregaard): Peder Nielsen, Timring for 4.700 kr.

Nøvling skole: Chr. Iversen, Vildbjerg for 2.090 kr.

Rødding skoles tilbygning: Chr. Iversen, Vildbjerg for 1.330 kr.

19. september:

Anmodning om jernbanestation på Skibbild mark.

20. november:

Mange sager om forhøjet aldersunderstøttelse.

Mange sager om veje.

Uddrag af protokol for håndværkerforeningen:

15. februar:

Håndværkerforeningens stiftende generalforsamling. Maler Karl Poulsen valgtes som formand.

22. juli:

Tombola holdes i forbindelse med dyrskuet. Overskud 131,30 kr. Bestyrelsen vedtog at yde 10% (13,13 kr.) til "de fattiges kasse".

7. december:

Bestyrelsen vedtager at gå aktivt ind for at bygge et forsamlingshus.

Bauremøde i Hødsager.

Sidste Torsdag blev der afholdt et Møde i Hallundbøl i Hødsager for at erfare, hvorledes Stemningen var der omkring for en Skive—Steen-Bane. Med Undtagelse af et Par Mænd var kun nogle færre indbudte til Stedet. Mødte vare P. Kr. Pedersen, Kjesminder, Sogneraadsmedlemmerne Niels Birkebo, Herborg, Niels Abildrup, Trostrup, N. Mouritsen, Vildbjerg, Følketingsmand Mølgaard-Nielsen, Møllebjerg, J. Staun-ager, Sofiebal, og Sogneraadsformændene for Aulum og Ørre. Sidstnævnte For-mand samt et Par andre Mænd fra Ørre kunde foreløbig ikke slutte sig dertil, før de fik at se, hvilken Stemning Hølsedro—Herning-Banen fik. Blandt de øvrige var der en stærk Stemning for en saadan Bane, særlig de forsynede 4 Mænd var højt stemt for den. Et. Mouritsen mente, at den ubetinget vilde komme til at krydse Hølsedro—Herning-Banen ved Vildbjerg, saa det var ikke umuligt, at Vildbjerg med Tiden kunde blive en lige saa stor By som Herning.

Derpaa rejste Borgob-Mændene og H. Hallundbøl til Hagebo Kro, hvor der samme Dag skulde være et lignende Møde. Tilgodes er der afholdt et Møde i Skive.

N. Mouritsen fortalte, at han havde været i København fornylig, og han havde derovre faaet at vide, at Hølsedro—Herning-Banen vilde blive afsluttet i denne Maaned.

F. J.

Folketællingen i Vildbjerg-Timring-Røvling.

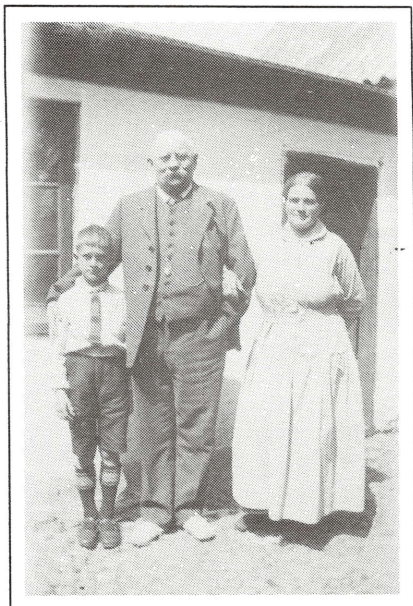
Ved Folketællingen den 1. Febr. d. A. fandtes et Folkeantal af 2355; deraf i Vildbjerg Sogn 1023, i Timring Sogn 924 og i Røvling Sogn 398. Der er i Kommunen 68 Gaarde, 140 Borstæder og 218 Huse; desuden 2 Præstegaarde, 8 Stoler, 3 Vindmøller, 2 Vandmøller, 3 Mejerier og 1 Gæstgivergaard.

Ved Folketællingen 1890 var Folke-antallet 2083; deraf i Vildbjerg 903, i Timring 843 og i Røvling 337.

Vildhj.-Timr.-Røvling Skatteligning for 1902.

Der er lignet 17,610 Kr. 30 Øre paa Formue og Lejlighed og paa Hartorn 5703 Kr. 21 Øre, hvilket er 27 Kr. 6 Øre pr. Td. Skatteprocenten er 7½. Følgende Statterdere give 10 Kr. eller derover i Formue- og Lejligheds-
stat, afrundet i hele Kroner:

	Kr.
Chr. Stentoft	430
N. B. Jensen Nybo	383
Lage Jøker	305
N. Mouritsen	294
Søren Grimstrup	273
Assistent Winther	270
Niels B. Jørgen	249
Mads Andersen	248
Kbm. L. M. Andersen	230
Brovi Nyholm	227
M. Staunbol Nielsen	222
Andreas Høgaard	221
B. Jørgensen	213
Kbm. S. B. Sørensen	197
Hans Chr. Hansen	195
Chr. A. Mølgaard	194
Wittet Høstved	177
Rud Væhler	177
P. Kro Jørgen	176
Bostr. Juulsen	172
Jørg. A. Jørgensen	171
Niels Chr. Nielsen	168
Td. Chr. Olsen	166
Chr. Wichmann	157
Magnus Grimstrup	154
Peder Olsen	147
Marinus Pedersen	146
Chr. Andersen	136
Kbm. A. Jensen	129
Kbm. M. Jensen	128
P. Stole Nielsen	121
Jens Nis Pedersen	125
P. Høgaard	117
P. Brødhar	115
J. Chr. Christensen's Enke	115
P. Thomsen	107
Peder Rør	98

*Kirstine og Karl Poulsen
med sønnen Viggo*

*Malermester Karl Poulsens værksted ca. 1900
(startet 1890)*

1926:

Specielt 3 hændelser optog sindene.

Håndværkerforeningen fejrer 25 års jubilæum og kan se tilbage på en virksom tid, hvor foreningen aktivt har deltaget i tiltag til gavn for byens udvikling, bl.a. ved oprettelse af en teknisk skole for lærlinge. Der er ydet støtte til bygning af forsamlingshus samt meget andet.

Formand gennem alle årene var malermester Karl Poulsen. Han trak sig tilbage ved generalforsamlingen og blev afløst af barber L. Merchelsen.

I sognerådet fremsætter banearbejder Karl Poulsen (S) forslag om opførelse af et alderdomshjem til afløsning af fattiggården eller asylet, som det også kaldtes. Forslaget af-

vises af de øvrige sognerådsmedlemmer, dels af økonomiske hensyn, men vel også fordi, der ikke er anvist, hvad der skal gøres ved de fattigunderstøttede og subsistensløse.

Den 10. maj skete et trist dødsfald, idet Jens Kristian Iversen, søn af tømmerhandler Christen Iversen og Kirsten Ottosen døde på hærens epidemihospital i København. Herning Folkeblad skriver om begravelsen, at der var 3-400 mennesker samlet ved hjemmet, Vestergade 2, og herfra begav de sig til kapellet på slaget 1 for at følge kisten til kirken. Kirken var meget smukt pyntet med en overdådighed af blomster og grønt. Et væld af kranse, hvoraf mange var signerede.

Garderregimentets repræsentanter og garderforeningen i Herning med fane stod æresvagt ved kisten.

Fotoet er fra en begravelse, hvor kirken ligeledes er særdeles smukt pyntet. Billedet er fra årene omkring 1920-1935, men det har hidtil ikke været muligt at finde frem til den person, der er tale om.

Annoncer m.v. fra Vildbjerg Tidende 1926

Redaktion:
Fr. Svinth og A. Lundsgaard.
Trykt i Ekspresttrykkeriet,
Herning.

1927 flytter redaktionen af
Vildbjerg Tidende til Ikast

Vildbjerg Kirke.

Som Led i de Ansgarfester, der holdes over hele Landet, afholdes der i Vildbjerg Kirke en Festgudstjeneste Mandag den 7. Juni Kl. 7. Pastor Poulsen, Aulum, prædiker.

100-året for Ansgars genkomst til Danmark fejres mange steder i landet

Beklædningshuset.

Stort Udvalg i Herreekvipering og Trikotage.

Smaa Priser. 5 pCt. Rabat mod Kontant

Chr. Mosekjær,
Telt 54. Vildbjerg.

Tørv.

30 Tusind Tørv til Salg i Feldbjerg, kan leveres i Vildbjerg.
8 Kr. pr. Tusind.
Telefon Nr. 1 Rødding.
Ole Wium.

Min kendte
Sygevin, græsk Portvin,
„**Mawrodaphne**“
bringes i Erindring.

Faas kun hos

Jens Jensen,
Vildbjerg. — Telefon 8.

Bil udlejes.

Min lukkede Vogn staar til Udleje Nat og Dag ved **Fr. Svinth.** Vognen udlejes ogsaa uden Chauffør til solide Folk, som vil køre ordentlig.

Laur. Toft.

Telf. 35.

Af Abonnementsbidrag

for 1926 er fremdeles indgaaet:

N. P. Nielsen, Virkelyst, Timring	2,00
L. Krogh, Vildbjerg	1,00
N. P. Nielsen, Grimstrup	1,00
Th. Christensen, Kærmoose	2,00
Købmand Hansen, Vildbjerg	2,00
Lund Pedersen, Timring	1,00
Hans Lillelund, Lerager	2,00
Niels Lauritsen, Helmosedal	1,00
Joh. Andersen, Ejsingværk Mk.	1,00
Enke Kirsten M. Kristensen	1,00
Lene Marie Jensen, Vildbj.	1,00
Gdr. Rs. Søby, Skibbildgaard	2,00
Iver Iversen, Vildbj. Præsteg.	2,00
Chr. Pedersen, Jyllandsgade	1,00
Gartner Saxo Larsen, Godthaab	2,00
Søren Nyborgs Enke, Timring	2,00
Anton Nielsen, Feldborg, Timring	1,00
Abelone Stampe, Nøvling	2,00
Sognefoged J. Jørgensen, Stentoft	2,00

hvorfor med Tak kvitteres

Mund- og Klovesygen

raser videre her paa Egnen, og der meddeles næsten daglig om nye Tilfælde.

Halssygen

blandt Børnene raser i. T. stærkt her paa Egnen. Forleden mistede Gdr. Jens Bæk et af deres ældste Børn, en Dreng paa 6—7 Aar,

Kongelig Skat.

modtages paa Knudsens Hotel i Vildbjerg Lørdag den 17. Juli Kl. 3 til 7 Eftermiddag. Samtidig modtages resterende Skat til Vildbjerg Kommune.

Sognekogden.

*C.J. Arboe, stationsforstander i
Vildbjerg fra 1917.
40 års jubilæum ved statsbanerne
1926*

Tak!

Paa min Jubilæumsdag den 27. Juli, blev der fra saa godt som alle Hjem i Vildbjerg By, og fra en meget stor Del af Landboerne, paa forskellig Maade vist mig en ganske overvældende Opmærksomhed.

Jeg maa faa Lov til, gennem disse Linier, der sikkert finder Vej til hver enkelt her paa Egnen, at overbringe alle de, der har bidraget til at gøre denne Dag saa festlig for mig, min bjerdeligste Hilsen og Tak.

C. Arboe,
Stationsforstander,
Vildbjerg St.

1951:

Aviserne har nu betydeligt mere stof fra lokalområdet. Eksempelvis kan nævnes generalforsamlinger. Her nævnes kun en række ikke længere eksisterende foreninger: Vildbjerg og omegns Hesteavlssforening, Vildbjerg og omegns Landboforening, Rødding-Vildbjerg Mergelselskab og Vildbjerg-Nøvling Sygekasse.

14. februar vedtager Vildbjerg-Nøvling sogneråd skatteudskrivningen for 1951 - 1952 (regnskabsår 1. april), ialt 335.000 kr. en stigning fra foregående år på 50.000 kr. Begrundelsen for stigningen er styrkelse af kassebeholdningen, større udgifter for skolerne og grundforbedring af veje.

Den 20. juni averteres om en udflugt for alders- og invaliderente-modtagere samt ældre over 65 år til en tur til Viborg d. 30. juni.

Samtidig rettes en henvendelse til alle bilejere i kommunen om velviligst vederlagsfrit at ville stille vogn til rådighed i det omfang, det måtte være muligt for den enkelte.

I oktober får vognmand Søren Søndergaard, Timring tilladelse til at køre påkommunens veje med en lastvogn, der har aksestryk på 6.640 kg.

Amtsrådet søges om frigivelse af 109.000 kr., der er båndlagt i Nationalbanken til dækning af udgifterne ved grundforbedring og overfladebehandling af Ejsingkjærvej fra

Vildbjerg til Neb. Arbejdet agtes udført i 1952, såfremt den ansøgte tilladelse bliver givet.

Borger- og Håndværkerforeningen afholdt en storstilet jubilæumsfejr d. 15. februar på Vildbjerg hotel. Det var da 50 år siden, håndværkerforeningen var stiftet og 40 år siden borgerforeningen var startet. En sammenslutning var sket i 1950. Mange mennesker var tilstede ved receptionen kl. 15,00. Institutioner, foreninger og privatpersoner var mødt frem medbringende gaver, og mange havde ordet for at gratulere. Formanden, H. C. Thomsen redegjorde for foreningens historie og omtalte mange af de initiativer, der i årenes løb var taget af de to sammensluttede foreninger og rettede en stor tak til de fremmødte.

Han beklagede dog, at redegørelsen for borgerforeningens virke ikke kunne blive så fyldestgørende som ønskeligt, idet den gamle protokol var gået til grunde ved Vildbjerg Mølles brand i 1937. Kl. 19,00 samledes godt 100 mennesker til spisning på Vildbjerg hotel. Her havde en række personer ordet, og den festlige dag sluttedes med dans.

Vildbjerg skole:

Skoleafslutningen for afgangsklasserne var særlig festlig i 1951, idet det var sidste gang, man tog afsked med et hold elever fra præliminærkursus. Skolen var fra 1950 blevet købstadsordnet og dermed berettiget til at oprette eksamensklasser.

Eksamensholdet 1951

*Anna Margrethe Jensen, Jørgen Rosengaard, Hans Olesen,
Ester Morgenstern Jensen, Leif Jensen
Aase Lauridsen, Arne Hald Larsen, Rosemarie Liepelt, Benta Madsen*

Annoncer m.v. fra Vildbjerg Tidende 1951

BIO Vildbjerg . Telefon 1

Onsdag og Torsdag Kl. 20:

Première, ny dansk Film

Cykler, saa Franck

Køb en af de originale tretaarnede Master.

Hunter . Morris . Waldeck

Cykleforretningen »START«

E. Franck, VILDBJERG . Telf. 96.

Ogsaa naar det gælder

KAFFE

for De det bedste hos

JENS PEDERSEN

Jyllandsgade 8, VILDBJERG . Telf. 98.

Vildbjerg Stadion.

Til Stadions Vedligeholdelse har Vildbjerg selskabelige Forening ydet et Tilskud paa 100 Kr., en smuk Tanke til eventuel Efterfølgelse for andre Foreninger. Hjælp er tiltrængt, da Udgifterne er ret betydelige og Udvalget er taknemlig for ethvert Bidrag.

I Dagene 9., 10. og 11. Februar afholdes Bazar til Fordel for Stadion, og Gaver til Tombolaen modtages meget gerne. Det forventes, at Folk fra By og Omegn ved et Besøg vil støtte Sagen.

N. C. Petersen.

Vildbjerg stadionudvalg og Vildbjerg sportsforeningers bazar og tombola

sluttede i søndags. På forespørgsel erklærer tombolaens kasserer: Vi er yderst tilfreds med resultatet og er taknemlige, ikke alene for de skienkede gaver, men også for den støtte publikum ydede os ved sit store besøg.

Nu skinner »Gyldensol« igen

over Husmoderens Gulve. Den gamle, kendte Gulvlakfernis faas atter hos

AAGE JENSEN

Telefon 6 — Vildbjerg.

Opel Kaptajn med og uden Fører

ROBERT Hansen, Cyklehandler, Vildbjerg. — Telefon 129.

Kommuneafstemning i Vildbjerg.

I anledning af den forestående kommuneafstemning om spiritusbevilling til Hotel Vildbjerg A/S, kan det måske have interesse for mange at vide lidt om betingelserne for stemmeret ved en sådan afstemning. — Valgretsaldren er 23 år og stemmeberettiget er personer, som er optaget på valglisten og senest afstemningsdagen er fyldt 23 år og iøvrigt opfylder betingelserne for valgret ved folketingsvalg og som senest den 10. decbr. d. a. har betalt de dem pålignede kommunale skatter for de første 4 af de 7 kvartaler, som går forud for det kvartal, hvori afstemningen afholdes.

I det foreliggende tilfælde vil dette sige, at hovedreglen er, at de kommunale skatter til valgkommunen skal være betalt for januar kvartal 1949—50 og for april, juli og oktober kvartaler 1950—51.

For tilflyttere er hovedreglen, at optagelse i det foreliggende tilfælde IKKE kan finde sted for de, der er tilflyttet siden 15. aug. d. a. og for tilflyttere i tiden 2. april 1951 til 15. august 1951 skulle de pågældende senest 2½ måned før afstemningen begære sig optaget på valglisten.

Vildbjerg.

Den 13. Decbr. afholdtes i Vildbjerg en Kommuneafstemning om der til Hotel Vildbjerg A/S. skulde gives Beværter- og Gæstgiverbevilling med Ret til Udskænkning af stærke Drikke. Afstemningsresultatet viste et tydeligt Nej.

For Beværterbevilling 311 Ja mod 463 Nej og om en saadan skulde gives til Hotellet 297 Ja mod 464 Nej.

For Gæstgiverbevilling 292 Ja mod 458 Nej og om en saadan skulde gives til Hotellet 286 Ja mod 464 Nej.

Stemmeprocenten i Vildbjerg var 65 og i Skibbld-Nøvling 36.

8 Stemmesedler var ugyldige og 4 blanke.

1976:

Året var præget af livlig aktivitet på mange felter. Et nyt plejehjem var taget i brug. En afbyens hæderkronede bygninger, stationen forsvinder ud af bybilledet for at give plads til en ny brugsforening. Vildbjerg bio omdannes til bodega - diskotek "Fussy". Kommunen bygger posthus ved administrationsbygningen, en bygning, som postvæsenet lejer. Privat husbyggeri er på vågeblus i forhold til begyndelsen af 70-erne på grund af meget dyre-re lån.

Der holdes møde og debat for og imod ØD.

Borgerforeningen og handelsstandsforeningen tog initiativ til et borgermøde, hvor 7 kommunalbestyrelsesmedlemmer i panelet skulle fremlægge deres syn på forskellige sagsområder og derefter besvare spørgsmål fra salen. Det blev et velbesøgt, livligt og langvarigt møde. Fra salen kom en del ønsker og spørgsmål omkring kommunalbestyrelsens vedtagelser.

Er det ikke på tide at oprette kommunal dagpleje for børn? Er det ikke billigere at drive fritidscentret som selvejende institution? Prisen for stationsbygningen? Hvad var postvæsenets og handelsforeningens rolle i sagen? Hvorfor blev bygningerne ikke averteret til salg? Kan der oprettes pensionistboliger med tilknytning til plejehjemmet? Kan der laves aftale om madudbringning fra plejehjemmet? For-

uden de nævnte emner, var der mange andre spørgsmål.

Panelet besvarede spørgsmålene så godt, de formåede.

Vedrørende kommunalbestyrelsen:

7. januar, 11. februar:

Økonomien er god. Befolkningstallet stiger.

10. marts:

Røddingvej foreslås rettet ud.

29. april:

Borgerne møder politikerne.

29. juli:

Vildbjerg stationsbygning forsvinder.

Der er en større omtale i Herning Folkeblad om Th. Lillelund og hans købmandsforretning, som har kørt uden ændringer i 45 år.

12. august:

Dagplejeordning vedtages (foreløbig 25 børn).

Butikker i 1976, der ikke findes i 2001:

E. Møller Jensen: Gardiner m.v.
Carl Andersen: Børne- og dametøj
Chr. Mosekjær: Herreekvipering
Hos Margit

Butik Tove

Vildbjerg tapet- og farvehandel
Tømmergårdens idebutik (udvidet til en større forretning).

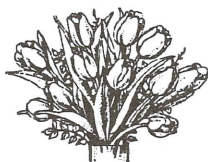
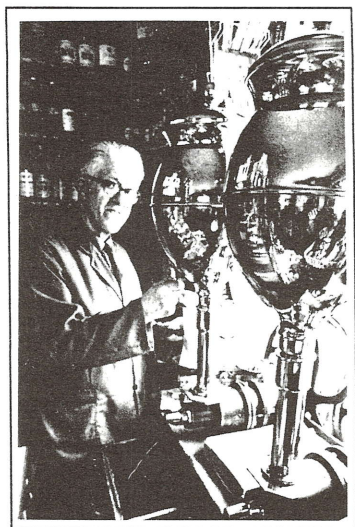
Yrjød møbel- og tæppegaard

L. Molbeck: Mejeriudsalg

Prebens bageri

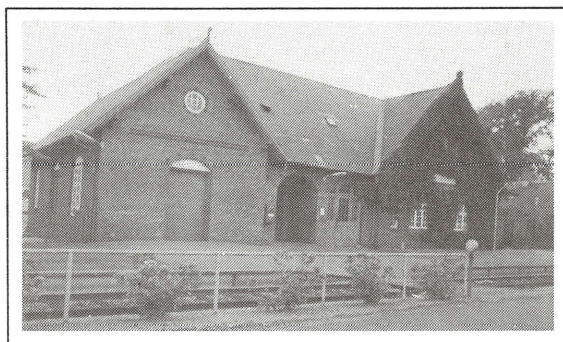
Gert Nielsen, sadelmager

Henning Svendsen, urmager

Th. Lillelund i forretningen

*Th. Lillelunds
købmandsforretning
Søndergade 1*

Stationsbygningen 1975

Røddingvej vil få sine sving rettet ud

Kommunen vedtog den næstbilligste løsning, som man finder helt forsvarlig.

I forbindelse med færdiggørelsen af den nye Aulum—Videvækvej gennem Trehøje kommune har Trehøje kommunalbestyrelse bestemt, at Røddingvej skal være indfaldsvej til Vildbjerg by. Man har derfor drøftet forskellige forslag for en istandsættelse af Røddingvej, og man har for længst besluttet, at vejen skal føres lige ud fra Rødding bæk og over til Industrivej.

På kommunalbestyrelsesmødet blev der fremlagt tre forslag. — Det billigste gik ud på at følge den gamle vej det meste af tiden og kun rette meget lidt ud på svingene. Den anden følger også den gamle vej tildels, men svinget ved Peder Mikkelsen bliver rettet ud, og et par sving mere ændres til bløde kurver. På det tredje forslag slår man et slag ind over Andreas Kjærs jorder, hvorved vejen bliver næsten helt fri for sving. Det er dog også langt den dyreste løsning, og såvel teknisk udvalgt som økonomiudvalget gik ind for den mellemste plan.

Gunnar Kristensen var imod, at Røddingvej i det hele taget skal laves så godt i stand med det samme. — Sigfred Pedersen svarede hertil, at man kun skulle tage stilling til linjeføringen, idet det er vedtaget at arbejdet på vejen skal udføres.

Der skal nu holdes et orienteringsmøde med de lodsejere, der kan blive impliceret, angående torderhvervelse.

Indbyggertallet stiger stadig støt i Trehøje

For hele sidste år blev stigningen på 213 indbyggere, heraf 104 i årets sidste kvartal.

Med en stigning i indbyggertallet på 104 personer i oktober kvartal nåede Trehøje kommune over de 8.000 indbyggere. Ved slutningen af oktober var der i kommunen 7.842 indbyggere, mens der ved nytårsskiftet var 8.042 indbyggere.

Det er igen Vildbjerg by, der tegner sig for den største fremgang, hvilket er ret naturligt som kommunens største by. — I alle byer har der dog været fremgang, mens der til gengæld har været tilbagegang i alle landdistrikter på nær Vildbjerg.

I Trehøje kommune blev forventningerne indfriet

Økonomisk blev det et godt år, og indbyggertallet steg mere end ventet.

Efter kriseåret 1974 var det med en vis spænding, vi gik ind i året 1975, for ingen vidste, hvordan udviklingen ville blive, siger borgmester Richard Saugaard, Trehøje, i en samtale ved nytårsskiftet. Ved årets udløb kan vi nu med glæde konstatere, at det blev et godt økonomisk år for Trehøje kommune, som fuldt har stået mål med de forventninger, vi stillede til det.

— Med hensyn til beskæftigelsen havde vi gerne set, at ledighedsprocenten var kommet længere ned end tilfældet er. Nu skal det dog siges, at de tal, vi får opgivet, er udregnet efter de, der er arbejdsløshedsforsikrede, og derfor lyder det så drastisk. — I Trehøje kommune er den langt største part selverhvervende, så hvis ledighedstallene blev regnet ud efter indbyggerantal, ville det blive meget små tal.

Vildbjergs borgere ønskes aktiviseret

Borgerforeningen ønsker derfor en række spørgsmål besvaret på generalforsamlingen.

Vildbjerg og Omegns Borgerforening vil gerne have borgerne til at interessere sig for de ting, der sker, og til at komme med forslag om, hvad man kunne tænke sig, foreningen tager op af opgaver.

I forbindelse med at man indbyder til foreningens generalforsamling, stiller bestyrelsen derfor en række spørgsmål om hvad man kan tænke sig, bl. a. om man ønsker et fælles antenneanlæg, så man kan se tysk fjernsyn — om man ønsker holdt byfester i samarbejde med andre foreninger — årlig juletræs- og fastelavnsfest for børn — borgermøder med kommunalbestyrelsen — revy som en tilbagevendende begivenhed. — I det hele taget om man ønsker at være medbestemmende i, hvad der sker i Vildbjerg og omegn.

Hvis man ønsker de ting, der er nævnt, og i det hele taget at være lidt medbestemmende, foreslår bestyrelsen, at der indsendes forslag til generalforsamlingen samt at medlemmerne møder op til denne.

For 100 år siden

var der blandt indre Missionsjyske missionærer opstået en modvilje mod én af kredsen, Sigvardus Høyer, fordi han var »boglærd«, hvilket i det tilfælde ville sige student og tidligere seminarielærer; og det var blevet besluttet at udelukke ham fra de jyske missionærers årlige sammenkomst. Da han klagede til bestyrelsen, blev det forbudt de jyske missionærer at holde flere af den slags sammenkomster, og de fik besked på at underskrive en erklæring, hvori de erkendte dette overgreb. Men kun fire underskrev; og så var stillingen kritisk: Skulle bestyrelsen afgå eller skulle de afskedige alle missionærerne på nær de fire? — Men så spurgte pastor Nyborg her i Vildbjerg, om de jyske missionærer måtte holde møde i Vildbjerg præstegård; men det havde bestyrelsen jo forbudt. Derefter spurgte han, om han måtte holde et missionsmøde hos sig selv og dertil indbyde de jyske missionærer, og det stod ham naturligvis frit for. Og så fortæller Vilh. Beck i sine erindringer: »Og med den kærlighed, som Herren havde nedlagt i denne kære broders hjerte, lykkedes det ham at få alle på én nær til at underskrive den før omtalte erklæring. Og dermed var den indre mission reddet ud af denne den største fare, hvori den havde været stød, så at vi på det følgende årlige sommermøde i Århus i 1880 kunne samles alle med tak til Herren, som havde holdt sin mægtige, nådige hånd over den indre mission...« — Så Vildbjerg gamle præstegård er et historisk sted!

Omtrent ny

opvaskemaskine

sælges, evt. bytte med kartofler.

Vildbjerg Tlf. 13 10 01 - 13 21 38

En virksomheds start og vækst

HP Briketter

ved Laust Merrild og Karl Gregersen

startede i 1980, da Hans Poulsen, oprindelig bygmester og varmemester i Snejbjerg, fik ideen om at producere halmbriketter på en fabrik i Vildbjerg.

Hans Poulsen er uddannet ved landbruget, men har beskæftiget sig med mange forskellige ting ud fra den indstilling, at hvis viljen er der, så vil tingene lykkes efterhånden.

Stillingen som varmemester kunne ikke udfylde Hans Poulsens virke-trang. Før tiden som bygmester arbejdede han den resterende tid hos en guldsmed og tillærte sig dermed den færdighed at fremstille smykker. Det var en krævende opgave, idet den høje temperatur, varerne skulle fremstilles under, skulle være absolut nøjagtig. Desuden skulle man være i stand til at se, om flammen havde den rigtige kulør. Det var med disse arbejdsområder i baghånden, Hans Poulsen indledte produktionen af halmbriketter, en virksomhed, der få år senere blev en omfattende produktion af træpiller.

Opstart

Normalt laver nye virksomheder en større forundersøgelse. I dette tilfælde blev det til en snak med forskellige landmænd på Vildbjergengen. Her var der tale om et område med store mængder halm. Desuden

kunne han blive boende i Snejbjerg med henblik på at slappe af i god afstand fra virksomheden.

Det kom dog i en del år til at koste arbejde og spekulationer samt fravær fra hjemmet det meste af tiden. Der var altid et eller andet med maskineriet, og da der var tale om nye produktionsformer, kunne der ikke altid hentes hjælp andre steder fra.

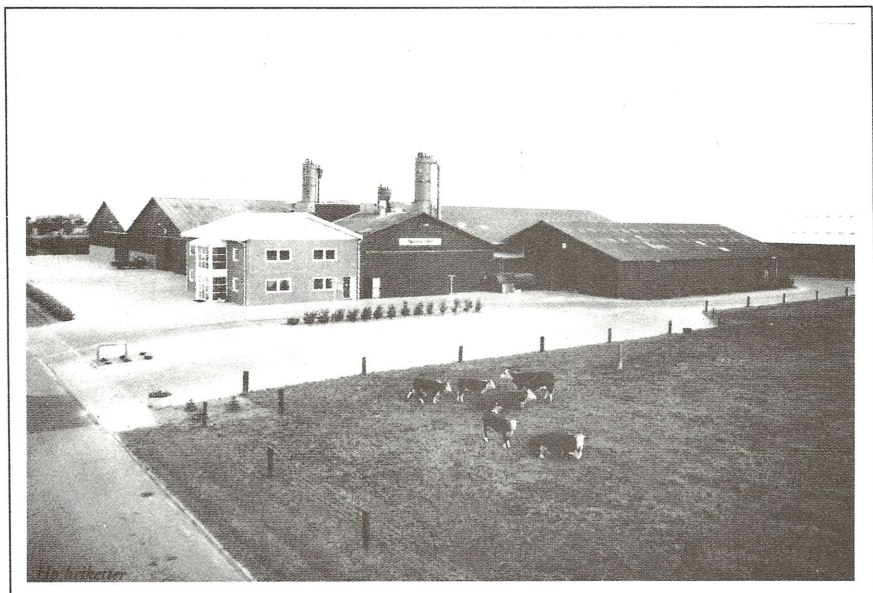
Produktionen af halmbriketter blev ikke nogen stor succes. Jo hårdere og flottere, briketterne blev, jo dårligere brændte de. Briketterne blev dog også i stor udstrækning anvendt i Mellemøsten som foder til bl. a. geder, kameler og får.

I stedet gik Hans Poulsen over til at presse foderpiller af halm og kornafrensning og eksporterede adskillige tons til hele Europa. Halmpillerne blev anvendt til foderbrug som fiberholdigt tilskud i den animalske produktion. De kunne være anvendt som brændsel, men forbrugerne har ikke ønsket at anvende dem til at fyre med.

Træpiller

Derimod gik det bedre med træpillerne, som nu udgør langt den største del af produktionen.

Det viste sig nemlig, at varmekernernes gamle slidte kulfyr kunne opnå en meget høj virkningsgrad

HP Briketter, Islandsvej 8

med træpiller og samtidig spare reparationer.

De første år blev der kun produceret få tusinde tons brændelsespiller til sommerbrændsel på varmekværkerne. Men da man konstaterede, at pillerne også om vinteren kunne erstatte kullene, tog afsætningen fart.

Træpiller fremstilles ved at presse rent, finmalet træ sammen i en form under højt tryk og under til sætning af varme. Efter presningen køles pillerne ned og sigtes for at fjerne rester af savsmuld.

Pillerne har typisk en længde på 5-40 mm og en diameter på 8-12 cm. Hvis de er tykkere end 25 mm kaldes de briketter.

Ifølge biomasseaffaldsbekendtgørelsen må der kun anvendes rent

træ, i praksis vil det sige savsmuld, spåner og slibestøv. Materialet må højst indeholde 1% lim af bestemte typer, og der må ikke være andre fremmedlegemer. Rester af maling, plastic, metal og imprægnering er forbudt, og det er ikke tilladt at til sætte bindemiddel.

Pillerne skal lugte og se ud som rent træ.

Ved tilvejebringelse og omsætning af biobrændsler som halm og træprodukter er CO₂-belastningen betydelig lavere end ved anvendelse af kul, naturgas og fyringsolie.

Produktionsomfang.

Prisen på træpiller er i øjeblikket stabil, og produktionen af 1 kwh kan i et moderne kedelanlæg opnås for 25 øre, mens man i et oliefyr er

tæt på 70 øre og ved elvarme koster 1 kwh 120 øre.

I et forholdsvis stort og velfungerende fjernvarmeanlæg er prisen på 1 kwh omkring 40 øre.

Forbruget af træpiller nærmer sig her i Danmark de 250.000 tons, hvor produktionen er på ca. 150.000 tons. Heraf tegner HP Briketter sig for langt den største part.

Prisen ligger på omkring 1000 kr. pr. tons.

Da træpillerne er meget nemme at håndtere, vil de blive anvendt til mange formål, specielt i de mange private brændeovne og små centralfyr. Det kræver måske en lille æn-

dring eller tilbygning til ovnen, men til gengæld sparer det tid for dem, der ellers skal i skoven for at hente træ til kommende fyringssæsoner. Produktionen af træpiller er begrænset til den mængde savsmuld og høvlspåner, der findes i træindustrien og i møbelproduktionen. Desuden anvendes savsmuld fra savværkerne, som det dog er nødvendigt at tørre først. Efterspørgslen efter træpiller har bevirket, at der ledes efter andre råvaretyper, f. eks. pil.

I skovene ligger store mængder af affaldstræ, men det kan ikke betale sig at hente det til pilleproduk-

Hans Poulsen i én af lagerhallerne. I hjørnet et nærbillede af træpillerne

tion. Det egner sig bedst til at blive hugget i flis og anvendt direkte, f. eks. i kraftvarmeverker.

Afsætning

Sidst i 1980'erne begyndte flere fabrikanters at producere stokerfyr (stoker = apparat, der fylder brændte på) til villakedler, hvor man anbefalede brug af træpiller. Dette marked er siden vokset støt - og med de aktuelle oliepriser udvikler de sig særdeles kraftigt i øjeblikket. Her i år 2001 dækker HP briketter ca. 70% af det hastigt voksende marked for træpiller herhjemme. Dagligt er der besøg af 70-80 lastbiler og vogntog samt et stort antal privatkunder, der henter deres brændsel.

Produktionsanlægget og lagrene i Vildbjerg omfatter 22.000 m², og hertil kommer 18.000 m² lejede lagre rundt omkring i landet.

Forhandlernettet er ligeledes godt udbygget. Foruden 60 salgssteder hos korn- og foderstoffirmaet KFK har HP Briketter selv 30 forhandlere.

Produktionen er på 110.000 - 120.000 tons træpiller årligt, hvilket lægger beslag på størstedelen af landets samlede råvaremængder på 150.000 tons høvlspåner og savsmuld, der kommer fra træindustrier og møbelfabriker. Det er baggrunden for, at HP Briketter stadigvæk udvider produktionen på KFKs tidligere tørrecentral til græspiller i Hostrup ved Fredericia.

Anlægget i Hostrup kan presse savsmuld fra savværkerne, hvilket gør det muligt at bringe årsproduktionen op på 160.000-170.000 tons årligt.

Virksomheden afhændet

Hans Poulsen har afhændet sin virksomhed, men måske kaster han sig igen over byggeriet.

20 års produktion af briketter og piller har medført en del kundebesøg i adskillige lande. Det har givet anledning til flere ideer, der venter på at blive realiseret.

Det har været en svær opgave at starte HP Briketter. Specielt de første år gav mange arbejdstimer, tekniske og økonomiske spekulationer og alt for lidt tid til familielivet.

Men ideen med at udnytte halmen fra omegnens gårde blev senere til en omfattende produktion af træpiller.

Hvis unge mennesker brænder for en ide, skal de bare gå i gang. Måske skal der lidt flere beregninger og forundersøgelser til at starte en produktion, end tilfældet var for mit vedkommende, siger Hans Poulsen.

Karetmagerfaget og Hans karetmager

ved Kristian Mosekjær og Karl Gregersen

Lige siden hjulet blev kendt fra arkæologiske fund 5000 år tilbage, har det krævet fagkundskab at fremstille det. Betegnelsen hjulmager kendes fra 1400-tallet, mens karetmagernavnet dukker op i 1750'erne.

Allerede de tidligste fund har vist, at hjulet er sammensat af forskellige stykker træ efter bestemte traditionelle retningslinier. Til karetmagerens fag hørte specielle stykker værktøj, der skulle anvendes til de forskellige dele af hjulet, dvs. nav, eger og fælg.

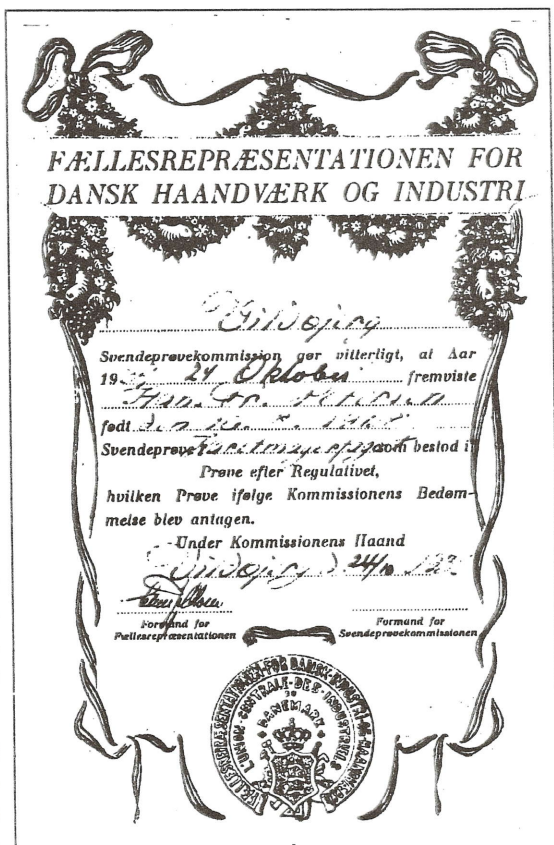
Sav, boremaskine og stemmejern var vigtige redskaber, men kendetegnet for den rigtige karetmager var udvælgelsen og lagringen af de forskellige træsorter. Selvom karetmageren kunne bruge tommestok, vinkejern og passer til at udmåle de forskellige hjuldeles placering, så var det i den sidste ende øjemålet, der satte punktum for det færdige hjul.

Karetmagerfaget har været baseret på landbrugets arbejdsvogne, forskellige markmaskiner samt de hestevogne, man anvendte, når der var tale om kirkegang, fester eller

familiebesøg.

I Vildbjerg var det karetmager Mejlbj, der tog sig af hjulene gennem 1920'erne og 1930'erne.

Han byggede værksted og privatbolig på Søndergade 5. I 1930'erne blev det dårlige tider for landbruget. Det smittede af på karetmage-

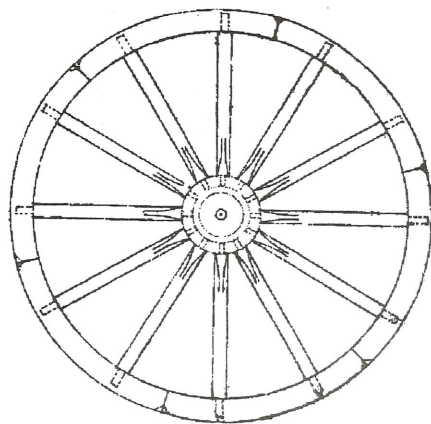
Hans Frederik Petersens
svendebrev

ren, som til sidst fik en dårlig økonomi, hvorefter han solgte forretningen til Hans Frederik Petersen og flyttede til Skibbild.

Hans Frederik Petersen

er født 1908 i Snejbjerg, men voksede op i Vildbjerg, hvor hans far havde smedeforretning før Thorvald Holbæk i Søndergade 6. Efter skoletiden kom han i lære hos Mejlby. Desuden gik han på teknisk skole. Efter læretiden havde han arbejde forskellige steder, bl. a. ved Spøttrup karosseri i 2 år. Desuden havde han i kortere perioder arbejde i Horsens, Herning og Brande. Derudover var han i 12 måneder soldat ved ingeniørtropperne i København.

I 1933 overtog han Mejlbys forretning, hvor han udøvede sit håndværk til 1960, hvor karetmagerfaget efterhånden uddøde.

*Hans Petersens svendestykke.
Forhjul til fjedervogn*

Da Hans Petersen overtog forretningen var han ungkarl. Han lejede derfor stuehuset ud, hvorefter han de næste 13 år indtog sine måltider hos muremester Mikkelsen, hvor Mariane Mikkelsen desuden vaskede hans tøj og holdt det i orden. I 1944 blev han gift med Karen Kousgaard, hvorefter det specielle samarbejde med muremesterparret ophørte.

I ægteskabet er der 2 sønner. Et par år efter forretningsovertagelsen ville Hans Petersen gerne aflægge en svendeprøve. En sådan prøve var ikke aflagt i tiden hos Mejlby, men den var nødvendig, hvis man skulle antage lærlinge. Mesterstykket var et forhjul til en fjedervogn. Udgangsmaterialet var et stort stykke egetræ. Af dette stykke træ skulle de forskellige dele snittes eller saves ud, hvorefter delene blev samlet til et hjul. Prøven blev ifølge kommissionens bedømmelse antagen, og svendebrevet blev udfyldt på flere sprog. Hjulet er i dag forsynet med el-pærer og tjener som stuelampe hos en søn.

Af foreningsarbejde kan nævnes borger- og håndværkerforeningen, El-værket, Vildbjerg varmeværk og svømmebadet.

Adskillige erindrer "de tre stærke mænd", Hans karetmager, politiass. Petersen og Søren Haubjerg. De trænede ofte på den gamle sportsplads, hvor nu "De gamles hjem" og missionshuset ligger. Formentlig var der tale om erhvervelse af

idrætsmærket, men børn og unge stimlede sammen om dem for at være vidne til, hvor langt de kunne støde en "kæmpestor" jernkugle hen over græsset.

Hans Petersen var ivrig gymnast og blev ved med at holde sig i form. I værkstedet havde han ophængt en trapez, så kan kunne foretage forskellige øvelser, bl. a. med at hæve sig op i én arm.

Mange drenge havde deres gang i karet-magerens værksted. Én af dem blev budt på kaffe, som lige efter krigen var tilsendt fra Hans Petersens søster i Amerika. Knægten mente, kaffen var noget besk, hvorefter han fik den besked, at så kunne han blive fri.

Træ

Hans Petersen var vellidt og kunne tale med alle, men han gik ikke på kompromis med sine ideer. På arealet bag ved forretningen havde han bygget et hus, hovedsagelig til opbevaring af træ. Det var i to etager, hvor det nederste blev brugt til de større stykker træ, mens eger til hjulene samt andre mindre træstykker blev opbevaret på øverste etage.

Træet ankom som regel i ladninger,

der fyldte en jernbanevogn, og det passede som regel til, at det rum, der var beregnet til træet, blev fyldt op.

De ladninger af træ, der blev sat ind på oplagringspladsen blev genstand for særdeles stor omhu og specielt træ, der skulle anvendes til fremstilling af vognhjul. Det skulle

Hans Petersen og en kunde siddende på en kassevogn

for det første være lagret i et vist antal år, der skulle holdes øje med fugt og temperatur, og der måtte ikke være svage steder i træet.

Endvidere var Hans Petersen meget omhyggelig med, at der ikke gik træ til spilde. Det gjaldt selv de mindste stykker.

På øverste etage af nævnte hus var desuden en del duer. Det var dog ikke med henblik på avl, udstilling eller som brevduer. De var der, og derfor blev der til duesteg en gang imellem.

Under krigen byggede Hans Frederik Petersen selv et stort drivhus,

så han kunne være selvforsynende med mange produkter til husholdningen. Frø tog han selv fra om efteråret. Til grunden hørte en meget stor have.

Under krigen

Under krigen havde tyskerne indrettet kostforplejning i missionshuset, der var nabo til karetmagerværkstedet. Det betød, at Hans Petersen havde en del kontakt med de mennesker, som skulle være der en periode. Bl.a. var der en tysker, som fik lov til at reparere taburetter i værkstedet.

Men Hans Frederik Petersen lagde ikke fingrene imellem, hvis der foregik nogle ting, han ikke kunne acceptere. F.eks. havde den nye skolefløjs sløjdafdeling fået en slibesten. Af en eller anden grund stod den pludselig i tyskernes kostforplejning, formentlig for at man kunne tage køkkenknivene under behandling. Hans Frederik Petersen gav et brøl, kontaktede den tyske ledelse med besked om at få stenen på plads, for ellers var hans værksted i hvert fald lukket for adgang. Stenen kom omgående tilbage på rette plads.

Smeden og karetmageren

Når Hans Petersen havde hjulene klar, opstod et ganske specielt og tæt samarbejde med smed Holbæk på den anden side af gaden, for nu skulle hjulet "ringes", som det hedder i fagsproget. Her gjaldt det i

sandhed om at smede, mens jernet var varmt, og selvom der fløj forskellige bemærkninger gennem luften, betød det ingenting, for smeden og karetmageren havde et samarbejde, der var uden sidestykke, selvom dem, der overværede arbejdsgangen godt kunne tro det modsatte.

Når karetmageren kom på besøg i smedens værksted kunne det ske, at han lagde smeden op på et bord og kildede ham. Det kunne f.eks. ske, når Thorvald Holbæk af en eller anden grund skulle have afløb for et til smedefaget hørende stort ordforråd. Når smeden så spurgte

Karetmagerværksted, hvor hjulene samles

karetmageren, hvorfor han var så slem ved ham, lød svaret, at det var fordi han kunne så godt lide ham.

Der har i årenes løb været mange bestillinger, som karetmageren og smeden var fælles om. Der blev lavet ny mælkevogn til mælkehandler Hans Chr. Kjær, og en af de sidste mange kassevogne, landmændene fik lavet, inden gummivognene kom, var en vogn til Christian Østergård Kølbæk. Han kom med en forespørgsel, om smeden og karetmageren kunne lave en helt ny vogn. Da de sagde, at den ville blive dyr, svarede Kølbæk, at han spurgte ikke om, hvad den kostede, men om de kunne lave den. Det kunne de. Oven i handelen fulgte en ny hammel til Chr. Ø. Kølbæk.

I slutningen af 1950'erne blev Hans Petersen nødt til at finde andre græsgange. I adskillige år arbejdede han som isolatør, idet de mange varmtvandsbeholdere, der kom frem, skulle pakkes godt ind. En overgang var han forsikringsmand, og i de senere år installerede han spolemaskiner i karetmagerværkstedet, hvorefter der blev spolet garn til forskellige fabrikker.

Karetmagerens værksted

I værkstedet var der de maskiner, karetmageren havde brug for til faget.

Der var en Junget båndsav, hvormed han kunne save de forskellige træstykker ud, der skulle bruges til

hjulet samt til øvrige andre arbejdsopgaver.

Der var en drejebænk med boremaskine, så forskellige huller kunne bores ud med nøjagtighed. Også en afretterhøvl hørte med i værkstedet. Det var en maskinhøvl, hvor med de forskellige stykker træ skulle høvles til. Der var en såkaldt "kopimaskine", hvor egerne ved maskinkraft fik deres endelige form.

Så var der endelig en hjulbænk. Den var specielt indrettet, så man stykke for stykke kunne samle hjulet med nav, eger og fælg.

Til karetmagerfaget har altid hørt specielt værktøj, idet et hjul i sig selv er specielt. Hjulet har ikke forandret sig ret meget igennem mange år, men en stor hjælp må det have været, at man ved fremstillingen efterhånden kunne udnytte maskinkraften til høvl, sav og boremaskine.

Hans Petersen var national bevidst. Han havde foruden dybbølmærker og andre mærker også et billede af kong Christian den 10. siddende på maskinerne.

Så sang han, mens maskinerne gik:

*Der rider en konge i sol og i blæst,
igennem sit arvede rige.*

Og blomsterne flyver mod ham og
hans hest

fra by og fra bondemand's dige.
Han nikker fra sadlen, de fylder hans

favn
og lægger uvisneligt grønt om hans
navn.

Bødkerfaget

er ligeledes et fag, som tiden for længst har indhentet og derfor er forsvundet.

Gennem mange år var der en bødker i Vildbjerg. En af de sidste hed Nielsen, hvilket var nærliggende at huske hans navn på. Han var nemlig gift med jordemoder fru Nielsen. Han havde lokaler i Nygade.

Bødkeren fremstillede store ovale saltkar og vaskekar især til landmænd.

Endvidere fremstillede han dritler til mejeriets smørproduktion, en produktion, der forsvandt sammen med mejeriet. Nielsen var den sidste bødker. Lokalerne blev overtaget af smed Jensen, der kom fra Timring.

Kildeoplysninger: Arkivet samt Frits Holbæk, Fårvang, Johannes Mikkelsen, Vagn Linde og Allen Petersen, Vildbjerg.

Hans Petersen (forrest t.v.) før eller efter en fodboldkamp mellem land eller by

Kontrolassistent i Vildbjerg 1961 - 1983

ved fhv. kontrolassistent Knud Schlosser

Den danske bondes seneste storhedstid vil i historien nok blive beskrevet som hundredåret

1880-1980. Og det er der en klar og indlysende forklaring, måske flere, på. En forklaring til forståelse af dette fænomen, er folkeoplysning, højskolen, arven fra Grundtvig og folkestyrets indførelse i 1849.

Derfor var det en oplyst bonde der, da USA i 1870-erne dumpede en mængde overskudskorn på det europæiske marked, kunne vende 180 grader. Fra at være korneksporterende blev Danmark et kødeksporterende land. Den danske bonde brugte sit korn i en animalsk produktion af mælk, smør og flæsk. Husdyrholdet blev kraftigt udvidet med både malkekvæg og svin. Denne omstilling havde i starten store problemer i det almindelige bondebrug, i modsætning til herregårdene med den større produktion, her opstod de såkaldte herregårdsmejerier, der blev betjent af en kvinde, en såkaldt meyerske.

1882 blev en flok bønder i Hjedding ved Ølgod enige om at opføre et mejeri i fællesskab, og således fødtes andelsbevægelsen i Danmark. I løbet af få år, blev der opført over 400 andelsmejerier i Danmark.

Snart opstod et behov for at kunne aflæse den enkelte kos ydelse og arveanlæg, så det blev muligt at

fodre i overensstemmelse hermed. Omkring 1890 offentliggjorde en schweizisk kemiprofessor ved navn Gerber en metode til at aflæse fedtindholdet i mælken, og den såkaldte gerbereringsmetode var en realitet.

I 1895 stiftede nogle landmænd på Vejenegnen derfor verdens første kontrolforening, for at kunne udnytte den viden, der var forbundet med denne metode. Således opstod verdens første kontrolforening. Til at forestå det daglige arbejde, ansatte man en ung mand ved navn

Emil Konradi- Danmarks første kontrolassistent

Emil Konradi, verdens første kontrolassistent. Konradi blev senere lærer på Ladelund Landbrugs- og mælkeriskole, der uddannede nye kontrolassistenter.

I min barndom og helt grønne ungdom, var Konradi avanceret til kasserer i Brørup Sparekasse, samtidig med, at han var bestyrer af landbrugsmuseet ved Ladelund Landbrugsskole. Dette museums meget fine effekter er vist senere overført til landbrugsmuseet på Gl. Estrup.

Det er egentlig sjovt at tænke på, at da jeg som 16-årig fik min første plads ved naboen til landbrugsskolen, kom Konradi ofte om søndagen spadserende op til gården.

De første mange år drog kontrolassistenten rundt fra gård til gård med sin kontrolkasse med indbygget centrifuge til håndsving, med sine vejespande, gerbersyre, pipetter, butyrometre og rystestativer. En omflakkende tilværelse, ny seng hver nat, en gammel kollega fortalte, at han kunne risikere at få grøn-kålssuppe seks gange om ugen. Når nu kontrollen kom, og han så godt kunne lide grøn-kålssuppe, så ville man da glæde ham!

Uddannet på Lundbæk Landbrugsskole

Jeg fik min uddannelse på Lundbæk Landbrugsskole ved Nibe i 1958, idet vi var bosat i Farsø kommune. Her fungerede jeg til 1961,

da der viste sig en ny udfordring i Vestjylland. Der blev fra Vildbjerg Vestre Kontrolforening søgt en kontrolassistent, da man stod uden en sådan, eftersom den hidtidigt ansatte havde efterladt alt sit grej ude hos en landmand og indstillet sin virksomhed. Vildbjerg Vestre var en betydelig større forening med flere medlemmer og mulighed for en større indtjening.

Jeg blev ansat pr. 1. november 1961. Det skete for øvrigt på en særegen måde, idet en bekendt tilbød at køre mig til Vildbjerg til en forhandling med den daværende bestyrelse. Samme bestyrelse havde på samme tid fået den geniale ide at opsøge mig i Farsø. Vel fremme hos min kone kunne de blot konstatere, at fuglen var fløjet - til Vildbjerg. Vel hjemme i Vildbjerg igen kunne vi på Ejsingkjær afslutte ansættelsessamtalen.

Det blev en hård start. For det første skulle jeg afslutte mit regnskab i Farsø, dernæst skulle vi flytte til en helt fremmed egn, og vel fremme og installerede hos Gunnar Markussen i Tranholm, var Ediths ryg brudt ned. Heldigvis havde vi i Johanne og Niels Skibild nogle gode genboere. Johanne lånte Edith et katteskind at lægge på ryggen. Det hjalp hende i gang igen.

Samtidig viste det sig, at kontrolregnskabet i Vildbjerg var i en elendig forfatning. Der var 500 kroner på højkant, de var mine, hvis regnskabet efter aflevering hos fælles-

ledelsen blev bedømt til 1. klasse, og det lykkedes heldigvis.

Sådan fortsatte det med manuel regnskabsføring frem til omkring 1970. I 60-erne etableredes L.E.C., Landbrugets Edb Central i Århus. Det var nu muligt, at tage de elektroniske hjælpemidler i brug, og den gamle form for regnskabsføring ophørte. Vi indberettede til LEC på optisk læsbare formularer, det vil sige, at vi skulle skrive optisk læsbare tal, ellers fik vi dem i hovedet igen.

I mellemtiden havde vi skrottet kontrolkassen, der havde fulgt kontrolassistenten igennem mere end 70 år. Kontrolforeningen lejede la-

boratorium på Vildbjerg Mejeri hos mejeribestyrer Molbech. På et tidspunkt besluttede man at nedlægge Vildbjerg Mejeri, så vi flyttede til Timring Mejeri. Her havde vi et godt samarbejde med mejeribestyrer Olsen, indtil han gik på pension, og efterfulgtes af mejerist Petersen som bestyrer.

Det faldt så i hans lod at lukke og slukke i begyndelsen af firserne, idet Timring bønderne hellere ville levere deres mælk til Kløver i Snejbjerg. Stordriften var ved at komme op i omdrejningstal efter 1980.

Kontrolforeningen fik så en aftale med Mejerierne Centrallaboratorium i Holstebro. Denne aftale inde-

Knud Schlosser, Timring mejeri, juli 1978. Foto J.C.S.

bar, at en ansat ved laboratoriet hver formiddag afhentede dagens prøver, jeg havde bragt hjem fra de besætninger, der havde udtaget prøver den pågældende dag.

Stordriften vandt efterhånden også indpas hos kontrolforeningerne, så i efteråret 1983 dannedes Hedeboernes Kontrolforening, en sammenlutning af kontrolforeningerne i Holstebros sydlige opland, så den

dre brug, at vilkårligheden, rent arbejdstidsmæssigt, rådede. Et af vore medlemmer, der boede helt alene på sin gård, tog sig den frihed at blive liggende om morgenen, indtil kontrolassistenten kom og bankede på sovekammervinduet, i stedet for at alt var klar til malkning, når vi ankom til gården. I perioden med kornhøst kunne det ofte blive sent med aftenmalkningen. Det var ikke

Kontrollkassen flyttes

1. april 1983 modtog vi en skriftlig opsigelse pr. 1. oktober samme år. Således sluttede den karriere, jeg var da 56 år, men efter et par år med arbejdsløshed kunne jeg, via et job hos Herning Kommune, gå på efterløn i 1991.

Urimelige arbejdsforhold

Det var ofte nogle meget fleksible arbejdsforhold/ arbejdstider, man blev budt på hos nogle af medlemmerne. Her var det igen i de min-

sjældent, at man kunne nå en af de store besætninger, inden man tog turen videre til en af de mindre. Det kunne ofte give nogle lange arbejdsdage, men det var en måde at sikre sig nogle feriedage på. Det var svært at oparbejde feriedage på lige fod med industriens arbejdere, dengang i 60-erne, hvor der krævedes 13 kontrolleringer af hver bedrift på årsbasis.

Så friheden i arbejdet som kontrolassistent i modsætning til industriarbejderen, var af meget relativ ka-

rakter. Et 7 - 4 job var det i hvert fald ikke. Når man en overgang havde over 100 arbejdsgivere, lå det i sagens natur, at vilkårligheden rådede i lidt for stor omfang.

Ikke noget med fagforening

Det vil være nærliggende, på dette sted i redegørelsen, at fortælle lidt om løn og arbejdsforhold for kontrolassistenten gennem disse år. Sådanne aftaler vedrørende ovennævnte fulgte absolut ikke det øvrige arbejdsmarked. I mit tilfælde mødtes jeg én gang årligt, oftest i oktober, med formanden for foreningen, der tilsyneladende havde mandat til at træffe aftale for det kommende år.

Da jeg i 1961 blev ansat her i Vildbjerg, var det et ufravigeligt krav fra den daværende bestyrelse, at jeg ikke var medlem af nogen fagforening, hvilket på det tidspunkt heller ikke var tilfældet.

De første mange år hed det seks dages arbejdsuge, det vil sige, at en sådan sluttede søndag formiddag, og genoptoges mandag eftermiddag. I intervallet derimellem var der et regnskab, der skulle ekspederes til LEC i Århus. Op igennem tresserne var reglen også, at man skulle rundt til medlemmerne 13 gange på et år.

Dette blev på et tidspunkt ændret til en gang om måneden. Der skete i tresserne en stor afvandring fra landbruget til den voksende indu-

stri i byerne. Så landmændene måtte i vidt omfang indstille sig på disse forhold. Der blev mangel på medarbejdere i danske stalde.

Det var dog svært at ændre på indarbejdede vaner hos den almindelige bedrift, hvor ejeren var alene om arbejdet. Det var virkelig nogle urimelige arbejdstider kontrolassistenten her blev budt.

Ofte blev klokken 20-20.30 inden man kunne vende næsen hjemad.

På lønområdet bedre forholdene først, da vi på et tidspunkt sendte vores opsigelse. En genforhandling indebar, at vi fulgte de aftaler der lå mellem dansk funktionærforbund og landbrugets arbejdsgivere.

Der var i kontrolforeningens bestyrelse sket en udvikling mod en større forståelse for nødvendigheden af sådanne ansættelsesforhold. Det betød i den sidste ende, da vi fik vores afsked, at vi havde ret til en fratrædelsesgodtgørelse, der var på højeste niveau efter mindst 18 års ansættelse.

Det var en stor befrielse for os begge. Vi kunne nu planlægge vores tid. Jeg var på dagpenge, så året efter kunne vi tage på ferie til Norge, til Gudbrandsdalen, som vi havde forladt 30 år tidligere.

Tvivi om tallene

Det blev til 22 år som kontrolassistent i Vildbjerg. Der skete det i slutningen af 60-erne, at Vestre og Østre kontrolforeninger blev slået

sammen med mig som assistent. Det blev en stor forening med 105 medlemmer og et par tusinde malkekøer. Gennem det meste af tiden fungerede min kone som prøveudtager, kun afbrudt af nogle år, hvor jeg havde Kristian Mortensen fra Timring som sådan.

Der var det forhold, at medlemmerne kunne vælge om de ville have A-B- eller C-kontrol. A-kontrol indebar, at assistenten udtog prøverne hver gang, B, at han udtog dem hver anden gang og C-kontrol, at gård ejeren selv udtog prøverne. Det var oftest de største besætninger, som Møltrup og St. Lysgård, hvor de havde fodermestre, der havde A-kontrol, men en husmand, som Søren Laugesen med 6-8 køer havde også A-kontrol. A-kontrol var blandt andet en forudsætning for, at kunne sælge avlsdyr til eksport. Det var for øvrigt karakteristisk, at Søren Laugesen næsten altid lå i spidsen med den højeste ydelse.

Der kunne lettere opstå tvivl om tallenes pålidelighed i B og C besætningerne. I det hele taget var der ofte divergens mellem mejerital og kontroltal. Hvis disse tal, for f.eks. fedtprocent, kom ud med for store afvigelser, kunne mejeriet støtte sig til kontrolassistenten, der målte og vejede på hver enkelt ko i modsætning til mejeriet, der fik leveret den samlede mælkemængde. Det blev især synligt, da man fik installeret rørmalkeanlæg på gårdene, her skulle rørene efter hver malkning skylles med vand, og det

krævede nogen omhu at undgå, at der kom vand med ned i køletanken!

Denne manglende omhu medførte, at der var leveret betydeligt mere mælk til mejeriet end hvad der fremgik af kontrolregnskabet. Derved blev der også for stor afstand mellem de to instansers fedtprocent. Det var ret ubehageligt for alle parter, nok mest for besætningsejeren, idet der gerne skulle være overensstemmelse mellem tallene. Forholdene bedredes noget, da mejeriet gik over til at afregne efter leveret kg. smørfedt, og at efterbetalingen fulgte samme mønster.

Når jeg afleverede foreningens årsregnskab til fællesledelsen ved regnskabsårets afslutning, skulle jeg også kunne sandsynliggøre evt. afvigelse, et sådan eksempel var Møltrup

Optagelseshjem. Her var tallene for ovennævnte i orden, men der var leveret betydeligt mindre mælk til mejeriet, end kontroltallene udviste. Dette kunne umiddelbart forklares ved et meget stort hjemmeforbrug. I det hele taget var hjemmeforbruget noget problematisk i visse besætninger, dette blev oftest forklaret med sødmælkskalve.

Milko-scoop

I takt med rørmalkningens udbredelse, blev behovet for nyt måleudstyr påkrævet. Foss Electric i Hillerød udviklede et såkaldt milko-

scoop, der blev skudt ind mellem malkemaskine og rør. Dette milkskob afleverede en vis procentdel af mælken i et målerør, her kunne man aflæse mælkemængden, udtage en prøve til fedtbestemmelse og samtidig sætte et tomt rør på til næste ko i rækken. Det var en stor lettelse i arbejdet, man blev fri for at tømme de tunge vejespande op i mælkekøleren, der var anbragt ret højt over mælketanken. Sådan en spandfuld kunne sagtens veje 15 kg.

Afslutning.

Når jeg indldningsvis beretter om den danske bondes storhedstid i omtalte hundredår, hænger det sammen med en udvikling i det danske samfund generelt. Den danske bonde, som vi kendte ham i vor opvækst i landbruget og senere i vort arbejde for samme, findes ikke mere.

I takt med mekaniseringen og industrialiseringen er det danske landbrug blevet reduceret til nogle få store enheder, nogle meget specialiserede produktionsenheder, det samme er sket i forarbejdningsledet. Det, der i husdyrbruget begyndte som en meget solidarisk tanke med hver mand én stemme og ikke efter antallet af kohaler, altså at man talte hoveder og ikke høveder, er svært at få øje på i dag. Vel sagtens en uundgåelig udvikling, en udvikling man kan beklage, alt efter temperament.

Dette var, i al korthed, nogle spredte træk om det jeg har oplevet igennem en stor del af det tyvende århundrede. Mange af mine læsere vil sikkert kunne nikke genkendende til meget af det beskrevne.

Episoder fra besættelsestiden 1940-1945

Fra lokalarkivets båndoptagelser

ved Karl Gregersen

Lokalarkivet har adskillige optagelser, hvor forskellige personer fortæller om forhold, der har interesseret de pågældende eller har haft indflydelse på deres tilværelse.

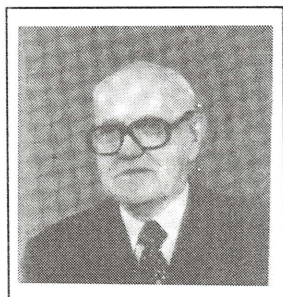
Årene 1943 og 1944 under 2. verdenskrig var en vanskelig periode at komme igennem, dels fordi der var mange restriktioner, men specielt fordi der var mange tyske soldater overalt i Vildbjerg

Som det fremgår af båndoptagelserne må omkring 30 personer have været indblandet i modstandsarbejde. Selvom alle ikke var lige aktive, var det nødvendigt med tavs-hedspligt, dvs. man kunne ikke tillade sig uden videre at berette om sine oplevelser.

Desuden fremgår det tydeligt af optagelserne, at man stod ikke og snakkede sammen i offentligt påsyn. Tyskerne skulle ikke have nogen mening om, hvem der arbejdede sammen og specielt hvorfor.

Det er ikke muligt at gengive alt, hvad der er optaget omkring den periode, og derfor kan det komme til at lyde lidt kortfattet. Man siger, at specielt soldaterhistorier bliver bedre og bedre, efterhånden som årene går. På en del båndoptagelser er den pågældende på næsten 60 års afstand fra begivenhederne, mens andre fortæller om forløbet 40-45 år efter, det fandt sted.

I en del tilfælde er nogle hændelsesforløb beskrevet af flere personer. Der er en god overensstemmelse omkring disse beskrivelser, og derfor er der vedrørende disse båndoptagelser tale om en korrekt beskrivelse, når der berettes om episoder under besættelsen.

N.C. Petersen

Politiassistent under 2. verdenskrig

Politiassistent N. Chr. Petersen kom til Vildbjerg i 1933, og selvom distriktet i den første tid strakte sig fra Vorgod i syd til Karup å i nord, var det befolkningen i Vildbjerg, der kendte Petersen bedst, og det var her han havde den lokale nærkontakt.

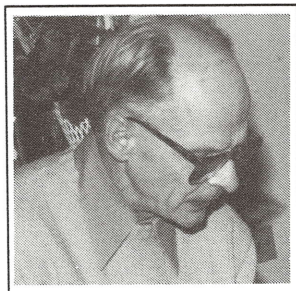
Som officiel ordensmagt havde han som mange kolleger fået ordre om, at behandle de fremmede på en ordentlig måde, og derfor var det en meget svær balancegang, da tyskerne under krigens sidste år ryk-

kede ind i Vildbjerg. Petersen skulle hjælpe til med at skaffe indkvarteringsmuligheder og derved blev skolen, De gamles hjem samt forsamlingshuset inddraget til formålet. Endvidere skulle der skaffes privat indkvartering til mange af de tyske officerer, hvilket medførte, at der også i Petersens egen bolig var en officer indkvarteret under hele krigen. Officeren boede der, men ellers havde man ingen forpligtelser over for ham eller omgang med ham.

Selvom Petersen absolut ikke sympatiserede med besættelsesmagten, opstod der en del kontakter til forskellige personer, og det kendskab kunne der drages nytte af i forskellige andre sammenhænge.

Da politiet i august 1943 blev suspenderet, skulle N. Chr. Petersen i første omgang aflevere våben og ammunition. Mens han i telefonen aftalte denne afleveringsforretning med et kontor i Herning, hvor afleveringen skulle finde sted, dukkede en flok tyskere op i fuld udrustning med geværer og påmonterede bajonetter. De forlangte Petersens våben og fik dem. Petersen gjorde opmærksom på, at han gerne ville have en kvittering. Den blev med særdeles rystende hånd underskrevet af en meget nervøs, ung løjtnant, hvorefter de forlod huset. Det var en meget vanskelig dag, for især i de østlige egne blev politiet arresteret og ført til koncentrationslejre. Derfor valgte N. Chr. Petersen for

en tid at forlade Vildbjerg. Der var stadigvæk en del vanskeligheder, for den lokalbefolkning, man stødte på vidste, at ordensmagten var suspenderet, og at mange betjente var rejst hjemmefra. Selvom betjentene ikke bar uniform, blev der en fornemmelse af, at man kunne se på vedkommende, at han var politibetjent. Tyskerne var bekendt med, at Petersen rejste hjem igen, men der skete der ikke noget ved. Den normale beskæftigelse kunne han af gode grunde ikke optage igen. Noget skulle tiden gå med, og derfor kastede han sig over dressur af hunde, dels i egen interesse og dels til gavn for andre, der ønskede hans hjælp til den opgave.

Svend Andersen

Svend Andersen

er uddannet elektriker og aftjente sin værnepligt i København under krigen. Da den var overstået søgte han arbejde i Oksbøl. Hensigten med at søge dertil var, at der var mange tyskere, og dem ville han gerne i så megen kontakt med, at han kunne få fat i nogle pistoler.

Der gik et stykke tid, hvorefter han fik kontakt med et par unge tyskere. Af dem fik han først en parabel-lum og derefter en FN-pistol. Ret hurtigt blev pistolerne bragt til Vildbjerg på en besøgstur, hvilket var heldigt, for mens han var borte, blev værelset han boede i, gennemrodet af tyskerne. Han kom til forhør i Varde, men klarede frisag. Det viste sig, at hans nærmeste arbejds-kammerat, som han ellers stolede fuldt og fast på, havde angivet ham. Det viste noget om de vanskelige forhold dengang..

Efter næsten et år med lungehindebetændelse og sanatorieophold kom Svend Andersen til Vildbjerg, hvor han straks søgte ind i en nedkastningsgruppe, der på det tidspunkt var i Vildbjerg. Til at begynde med var der hovedsagelig tale om spængstoffer, men senere blev det også til våben.

Aksel Jensen

Gruppeleder var bankbestyrer Aksel Jensen, men næstkommanderende og nok den mest aktive var

købmand Hans Nissen. Svend Andersens gode ven og barndoms-kammerat Johannes Jørgensen kom med samtidig.

For at klargøre gruppens måde at arbejde på, fortæller han især om den sidste sending, der blev kastet ned. I forvejen var de blevet varslet om 2 1/2 tons, hvorefter man i radioen skulle lytte efter et kodeord, der for deres vedkommende var ordet Malle.

Når nedkastningsøjeblikket nærmede sig, kom man fra alle sider ind på området medbringende nødvendigt værktøj. Det var hovedsagelig en pistol og en stavlygte. Aftalen var, at tre mand skulle stå på række med 15-20 meters afstand, hver med en stavlygte. I de to første lygter skulle der ovenfra kunne ses et hvidt lys, mens den tredje skulle være rød.

Den nat kom der 6 tons i stedet for de 2 1/2. Man havde i forvejen gravet huller til at skjule de nedkastede containere i, men nu opstod der tvivl om, hvorvidt man kunne nå at få så stor en portion af vejen inden næste morgen. Nedkastningspladsen var en fyrreplantage omgivet af høje grantræer. En af faldskærme-daledene ned over en 15-20 meter høj gran, og selvom det var risikabelt, måtte man efterlade den.

Svend Andersen, der ikke havde arbejde på det tidspunkt og Aksel Jensen, der godt kunne trække mødetidspunktet ud, var de sidste, der forlod pladsen. Idet de gik,

spurgte Aksel Jensen, om Svend Andersen ville tage hans pistol med, for han havde 1 km til det sted, hvor hans cykel stod.

Da Svend Andersen cyklede hjem med en taske fyldt med pistoler, så han en grøn bil i nærheden af nedkastningsstedet. Han gemte sig et stykke tid, for ikke at blive sat i forbindelse med noget og nåede ellers velbeholden hjem.

Mens han sad og spiste moderens gode frikadeller, kom lærer Kristian Skriver og fortalte, at Aksel Jensen var taget af tyskerne. Svend Andersen og kammeraten Johannes Jørgensen cyklede straks til Svend Andersens søster i Silkeborg, men kom hjem igen næste dag, da Aksel Jensen var løsladt og dermed frikendt.

Da de kom hjem, var de noget interesseret i, hvordan Aksel Jensen var kommet igennem opholdet hos tyskerne. Til at begynde med, var tyskernes indstilling, at Aksel Jensen skulle henrettes omgående. Han skulle dog i forhør først, og de folk, der foretog afhøringen havde heldigvis en lidt anden indstilling.

De ville gerne vide, hvorfor Aksel Jensen gik ude i heden på det tidspunkt medbringende en stavlygte og en bidetang (revolveren var heldigvis afleveret). De fik den forklaring, at når man som bankdirektør sidder stille og inde hele dagen, er det godt med frisk luft, og derfor cyklede han hver morgen. Redskaberne skyldtes, at han som vicevært

i ejendommen skulle tilse centralfyret, og det skete undertiden, at der var et eller andet i vejen. Denne morgen, da asken skulle fjernes var trillebøren defekt og skulle repareres.

De ville også vide, hvorfor han var iført en så kraftig trøje, men Aksel Jensen kunne berolige dem med, at det skyldtes hans astma. Den var ikke så slem, når bare han holdt sig varm.

Der er tillagt bankbestyrer Aksel Jensen mange måder at redde forhørssituationen på. En version er endvidere, at banken havde overtaget den ejendom, hvorpå nedkastningen fandt sted. Derfor gik han altid med matrikelkortet på sig, som grund for, at han nødvendigvis måtte holde opsyn med ejendommen.

Aksel Jensen var i lighed med andre lokale borgere i Vildbjerg kendt som en dygtig skuespiller, og der er ingen tvivl om, at han i denne situation havde brug for at holde masken.

Der blev ikke arresteret flere fra nedkastningsgruppen, og gruppens held var nok, at Aksel Jensen under forhøret kunne svare hurtigt og klart på alle spørgsmål.

Hans Nissen

havde i 1942 etableret sig som købmand i Vildbjerg. I 1943 blev han kontaktet af en mand fra Herning, der ønskede en kontaktperson i

Hans Nissen

Vildbjerg. Det startede med illegale blade, men senere blev der ydret ønske om et nedkastningssted i Vildbjergområdet, fordi man mente, at det var et godt sted.

Der blev knyttet en del personer til gruppen, og på grund af arbejdets særlige karakter, var det nødvendigt, at man bar våben. Man vidste ikke i Herning, hvordan man skulle fremskaffe disse våben, men Hans Nissen, som var meget foretagsom, mente, at det kunne klares.

Forretningen ved siden af ham var inddraget af tyskerne og blev blandt andet brugt til rengøring og eftersyn af våben. Der stod en soldat, som kom fra Belgien. Han kunne lidt dansk, og han kunne godt finde ud af at levere nogle revolvere. Senere skaffede han regelmæssigt æsker med patroner. Til gengæld fik han nogle rationeringsmærker, og det var han godt tilfreds med.

Hans Nissen havde ellers aftale

med belgieren om et par maskingeværer, men pludselig var naboforretningen ryddet, og så måtte de erhvervede pistoler og patroner hurtigst muligt ryddes af vejen. Pistolerne blev pakket ind og midlertidig nedgravet i haven.

Nedkastningerne forløb planmæssigt, og sprængstoffer og våben blev hentet af personer fra Herning. Herning kunne bruge mange af disse varer, og Herningfolkene fandt ud af, at en del kasser med våben på én eller anden måde var strandet i Varde. Men disse kasser kunne man ikke sådan uden videre køre ned for at hente.

Hans Nissen fandt derfor ud af, at der var tale om en forsendelse, der havde fået en forkert adresse. Han havde som købmand forbindelse til mange firmaer, og der blev af og til sendt forskellige kasser med banen til Vildbjerg.

De pågældende kasser blev sendt fra Varde og ankom til Vildbjerg en tidlig morgen. De skulle med hestevogn transporteres ud på landet, men den pågældende landmand havde fået kolde fødder, ikke mindst da al transport til og fra byen netop denne formiddag blev nøje undersøgt.

Hans Nissen fandt så ud af, at man på trækvognene måtte transportere dem om i købmandsforretningens gård, sætte dem op på loftet og ellers lade som ingenting.

Der var godt nok omkring 50 tyske-

re omkring forretningen, da man kom med kasserne, og selv om tyskerne var noget interesseret i dem, slog de sig til tåls med, at der var tale om gode varer, som de senere skulle købe. Man afslog høfligt tyskernes tilbud om hjælp til at sætte kasserne op på loftet.

Fra Herning kom der senere et par mand for at tage vare på indholdet. Det første der skete var, at en af de pågældende med det samme monterede en maskinpistol. Han skulle ikke uforberedt møde uventede gæster. Gruppen i Vildbjerg fik 30 geværer og nogle maskinpistoler. Disse våben kunne man nok holde skjult. Værre var det med ammunitionen, der helst skulle opbevares et tørt sted. Derfor blev kasserne med ammunition sat bagerst på nogle hylder i købmandsforretningen, hvor man så sikrede, at der

hele tiden stod havregrynspakninger foran. Det fungerede fint.

Det var også muligt at trække på læge Hartvig Møller. Som læge havde han bil og mulighed for at køre på et hvilket som helst tidspunkt. Samarbejdet mellem lægen og Hans Nissen fungerede godt. På et tidspunkt havde Hans Nissen på fornemmelsen, at han muligvis måtte forlade byen. Han ringede til Hartvig Møller og fortalte, at en søn havde feber og den nærmede sig 41 grader. Patienterne i venteværelset fik så den besked, at et udenbys akut sygebesøg ventede.

I købmandsforretningen var geværer, maskinpistoler og håndvåben klar til at lægges i et specielt rum i bilen. En køretur ud over Romvig kunne så forvise patienterne i venteværelset om, at det tog lidt tid at være på sygebesøg. Bilen blev kørt

Købmand Hans Nissens butik i Bredgade 15

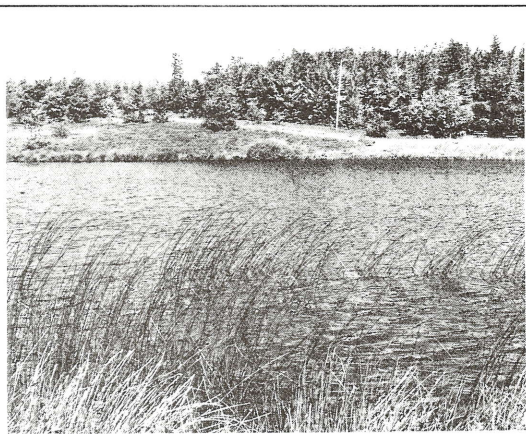
i garagen, og lægen fortsatte med at tilse patienterne. Imens stod et par mand klar til at tømme bilen og anbringe de forskellige våben et godt sted under loftsbjælkerne i lægens hus.

Hans Thusing,

der er født og opvokset i Rødding, var med i modstandsbevægelsen. Han har i en del af en levnedsskri-

velse omtalt skovsøen som nedkastningsområde. Det passer sammen med, at der var tale om bevoksninger af fyrretræer, og at der også var tale om rækker af høje grantræer. Desuden var der frie hedearealer.

Der var mulighed for at ankomme til området ad forskellige veje. Formentlig var der ingen, der tænkte nærmere over, hvilke ærinde en enkelt cyklist havde. Ligeledes var det praktisk, at man igen kunne forsvinde til alle sider.

Skovsøen i Rødding. Omkring dette areal fandt nedkastningerne sted

Når man hører Hans Thusings oplevelser i barndoms- og ungdomstiden, er der ingen tvivl om, at han har kendt hvert eneste sted i Rødding og dermed også egnen omkring skovsøen.

Med alle de kasser, der skulle gemmes og senere afhentes, har det sikkert været praktisk med en person, der kendte de gode skjulesteder.

Hans Thusing sammen med kammeraterne i Rødding boldklub ca 1942.

(Hans Thusing yderst t.h. i midterrækken)

Skolevisitats 1858 - 1878

Provst **P. J. Bøtcher**, sognepræst for Mejrup sogn og førsteskolelærer ved Holstebro borgerskole fra 1847, kaldet til sognepræst i Sevel sogn 1. september 1855 og 22. december samme år provst for Hjerm-Ginding og Hammerum herreder, skriver således i den gamle skoleprotokol:

(Om P.J. Bøtcher kan læses i Hardsyssels årbog årgang 1939)

P.J. Bøtcher

Aar 1858, d. 11. juni, visiterede jeg første gang i Vildbjerg skole tillige med Biskolen i Rødding.

Øverste Classe i Vildbjerg Skole. 10 Dreng og 15 piger, 2 syge. Rødding Skole 8 Dreng 7 Piger, 1 fraværende. Religionskundskaben var i det Hele ret tilfredsstillende; flere af de øverste Børn svarede ret godt og forstandigt på Spørgsmaal såvel efter Lærebogen som af Bibelhistorien; de nederste med mindre Sikkerhed, og det syntes som om Børnene fra Biskolen stod noget til-

bage for dem fra Hovedskolen. Kun meget få Børn læste egentligen godt i Bog, de fleste læste hverken flydende eller saa rent og nøjagtigt, som ønskeligt var. Det maa endeligen paasees, at Børnene under Læsningen hverken sluger endestavelserne, springer Bogstaver over, eller sætter Noget til Ordene, og at oplæsningen svarer til Meningen i det læste; ogsaa maa Børnene vænnes til at læse med højere Røst. I disse Henseender ansees det ønskeligt, at Chorstavning og Chorlæsning øves. Et par Børn 1 Dreng og 1 Pige skrev meget godt, de øvrige mestendels kun taaleligt uden Skjønhed, Fasthed eller Renhed i Bogstavtrækkene; nogle skreve kun Bogstaver, enkelte andre kun på Tavle. På Hovedregningsspørgsmaal svarede flere Børn ret færdigt og rigtigt; flere Børn vare satte til at regne Reguladetri; men det skønnedes ikke, at de havde begrebet denne regningsart.

Aar 1860, d. 5. juni visiterede jeg anden gang i Vildbjerg hovedskole med Biskolerne i Rødding og Merrild. Øverste Classe, Vildbjerg Skole 5 Dreng 13 Piger. Rødding Skole 6 Dreng 5 Piger. Merrild Skole 3 Dreng 1 pige. Ingen fraværende. Sangen trænger til nogen Øvelse for at blive til Noget og svare til sit Navn. Efter hvad jeg kunde skønne såvel af min egen samtale med Børnene som Lærerens Catachisation med dem, syntes deres Christendomskundskab kun at være indskrænket, og Svarene fremkom

kun med megen Langsomhed og Usikkerhed, uden Liv og med næppe hør lig Røst.

Kun ganske faae Børn læste nogenlunde godt i Bog; de fleste meget skjødesløst og unøjagtigt; alt for sagte og uden liv. Jeg anbefaler gjentagende Chorstavning. 1 dreng på 14 år kunne så godt som slet ikke læse indenad. Biskolernes Børn syntes næsten heri at være bedre end Hovedskolens. I Hovedskolen skrev enkelte Børn ret godt, og de øvrige deels nogenlunde godt, deels temmelig godt. I Biskolerne var Skriften kun temmelig godt eller maadelig og Skrivebøgerne meget uordentlige og jaskede. Fremgangen i Regning var indskrænket, men dog antagelig; til Slutning sang de nogle Smaasange bedre enddet Salmever, hvormed de be-

gyndte.

Aar 1862, den 17. juni visiterede jeg 3. Gang i Vildbjerg og Rødding skoler, hvor mødte af øverste Classe 5 drenge og 15 piger og 4 drenge og 8 piger. 4 Børn var udeblevne, om hvis Udeblivelse Sogneforstanderskabet anmodes om at anstille undersøgelse og i fornødent Fald mulkttere de Vedkommende efter Anordningen.

- Børnene sang nogenlunde godt nogle nyere Melodier. Jeg må meget beklage, at de Antydninger, der indeholdtes i min sidste forholdsvis milde Dom over disse skoler, ikke synes at være blevne forstaaede; thi jeg fandt dennegang Christendomskundskaben næsten endnu mere indskrænket og den aandelige Død og Sløvhed endnu større, end sidst. Boglæsningen var ogsaa ligesaa skjødesløs og unøj-

Forskolen i Rødding 1924.

Blandt pigerne ses bl.a. Martha Agernem, Laura Birkmose Kristensen, Gerda Mikkelsen, Marie Just Kristensen, Ingrid Jensen og Martie Simonsen.

Blandt drengene er Kirk Mogensen, Harry Jepsen, Andreas Thusing, Søren Jacobsen, Anders Odsbjerg og Niels Mogensen.

agtig, som sidst, og lige så sagte. Et Barn skrev meget godt et Par godt, men de fleste i Skrift var hverken fast, korrekt eller smuk. - Retskrivningen var øvet med nogle af de øverste Børn, og som det syntes, ikke uden Frugt. Fremgangen i Regning taalelig god. Nogle Børn var ikke aldeles ubekjendte med Fædrelandets Geografie. Journalen føres med Orden. To af Forstanderskabets Medlemmer overværede Prøven, hvilket var mig kjært.

Aar 1863 den 15. juni visiterede jeg 4. Gang i Vildbjerg, Rødding og Merrill Skoler., hvor af øverste Classe mødte i alt 12 drenge og 18 piger. Læreren catachiserede over det første Bud, og Børnene svarede nogenlunde godt og rigtigt, bedre end sidst; dog vare mere Liv endnu høist ønskeligt. Enkelte Børn, navnlig af Pigerne, læste ret godt, men Reenheden og Færdigheden lader endnu ikke Lidet tilbage at ønske. De vigtigste grammaticalske Grundbegreber vare ikke Børnene ganske ubekjendte. I Hovedskolen skrev 1 dreng og et Par Piger godt, de øvrige såvel som i Biskolerne kun temmelig godt, uden Fasthed, Sikkerhed og Skjønhed. Fremgangen i Regning ikke stor, men antagelig.

Børnene sang en Morgensang ret godt; de vare også underviste i Geografie, navnlig Fædrelandets. Ingen, undtagen Præsten, overvære visitationen.

Samme Dag mødte af Nedre Classe 32 Børn, hvis Kundskab i Bibel-

historie kun var ganske ringe, og hvis Boglæsning i Henseende til Reenhed og Færdighed meget trænger til forbedring. Når Boglæsningen i det hele skal blive til Noget, maa der navnlig i denne Classe lægges anderledes Flid på en reen, høj og nøjagtig udtale, i hvilken Heenseende jeg atter og atter anbefaler Chorlæsning og Stavning.

I 1865 den 12. juni visiterede jeg 5. Gang i Vildbjerg, Rødding og Merrill Skoler, hvor af øverste Classe mødte 18 Drenge og 18 Piger. - 2 anmeldtes syge. Børnene svarede i Det Hele ret forstandigt og livligt på Spørgsmål af Lærebog og Bibelhistorie; Dog Hovedskolens bedre end Biskolernes, medens flere af de nederste Børn foretrak at tie stille. Kun ganske faae Børn læste godt; de fleste unøjagtigt, skjodesløst og uden Færdighed. Skilletegnene kjendtes ikkeaf flere, og endog almindelige begreber syntes dem fremmede. Kun eet Par Børn skrev meget godt, nogle får godt?, men de fleste kun temmelig godt hverken fast eller korrekt; især vare Bogstavtrækkene i den latinske Skrift unøjagtige og usikre. Jeg venter heri bedre bedre Fremskridt ved et skjærpet Udsyn og Omhu fra Lærers side, hvilket også giælder Boglæsningen. Fremgangen i Regning er passabel. Retskrivning øved. - I Fædrelandets og tildels Europas Geografie vare Børnene taalelig godt underviste. - Hovedskolens Børn sang ikke ilde. Biskolernes saagodt som ikke. - Gymna-

stik prøvedes - Skolekommissionens Medlemmer viste Visitatsen den opmærksomhed at overvære samme.

Aar 1868 d. 15. juni visiterede jeg 6. Gang Vildbjerg, Rødding og Merrild Skoler, hvoraf 39 Børn mødte af øverste Classe. Det glædede mig, at jeg nævnte at kunne spore nogen Fremgang for Skolerne baade i Christendomskundskab og Boglæsning, hvori dog større Reenhed og Færdighed endnu er ønskelig. Skriften er i det hele antagelig; men også her står en Deel tilbage at ønske og haabe. Flere børn regnede Reguladetri og tildels Brøk, men ikke faae vare kun kommen til de 4 prøver i ubenævnte tal;

I Hovedregning var Fremgangen upaaklagelig, om end svarene stundom fremkomme lidt langsomt og ubestemt. Retskrivning var øvet med nogle af de forreste Børn, der heller ikke var helt fremmede for Sagnhistorien eller det Vigtigste af Fædrelandets Geografie, hvori dog ogsaa større Fremgang forventes. Classen sang ret vakkert flere melodier og salmer saavel til Salmer som fædrelandske Sange. Af nederste klasse mødte 16 Børn, hos hvilke der var lagt god grund til bibelhistorisk Kundskab, Boglæsning og Regning. - Sang var også øvet, Skriften er ikke fast eller smuk. Jeg påskjønner Skolekommissionens Nærværelse.

Aar 1871 den 14. juni visiterede jeg 8. Gang Vildbjerg Hovedskole og dens biskoler i Rødding og Merrild,

hvor der dennegang virkelig syntes at være gjort Fremskridt både i Henseende til Boglæsningen, og Christendomskundskaben, som altså for Fremtiden lader håbe om stadig Fremgang. Med hensyn til de øvrige Fag fandtes Skolerne stående omtrent på det tidligere Standpunct, og navnlig trænger Skriften til større og omhyggeligere Rettelse, for sat kunne blive smuk og fast. Skolekommissionen glædede mig ved sin Nærværelse.

Aar 1875 den 18. juni visiterede jeg 9. Gang i Vildbjerg, Rødding og Merrild Skoler, hvor Boglæsning og Christendomskundskab i det hele taget var ret god. I Skriften sporedes ingen Fremgang. Færdigheden i Regning var antagelig, dog må det strengt paases, at den lille tabel er lært nøjagtigt. Sang er ret vel øvet; også i Retskrivning gives undervisning. Børnenes Kjendskab til Fædrelandets Historie var kun meget ringe og indskrænket og til Jordbeskrivelsen heller kun tarvelig - og jeg håber derfor, at der også her må ske større Fremskridt. Skolekommissionens valgte medlemmer deltog ikke ved visitationen.

Aar 1878 den 20. juni visiterede jeg 10. gang i Vildbjerg, Rødding og Merrild Skoler.

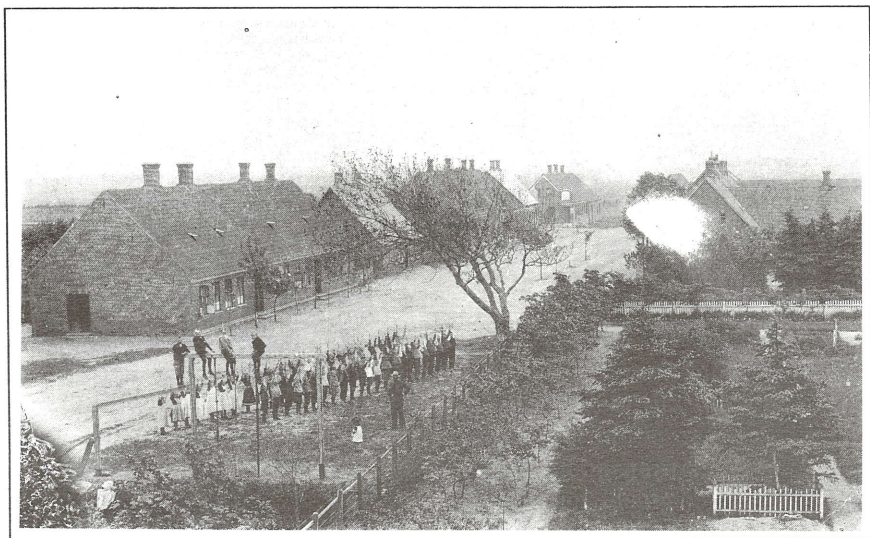
Christendomskundskaben var ret god, ligesom Boglæsningen i Vildbjerg Skole, men ikke så god i Rødding, hvis Børn ikke alle kendte Skilletegnene og deres betydning. Sangen gik ret godt. Skolernes

Kjendskab til de allersimpleste grammatikalske Grundbegreber var kun yderst ringe og tarvelig. Ganske enkelte Børn skrev godt, men for de allerfleste var Skriften hverken fast, reen eller smuk. Fremgangen i Regning var antagelig. Der var nok givet nogen Undervisning i Historie og Geografie, men Fremgangen heri var ikke stor. - Skolekommissionens Formand er befordret og dens valgte Medlemmer viste ikke Visitatsen den Opmærksomhed at overvære samme.

I samme tidsrum, fra 1856 - 1884 var Nis Andersen Pedersen degn i Vildbjerg. Om ham fortælles, at han havde for mange jern i ilden til at være lærer. Han havde landbrug, arbejdede både med vind- og vandmøller. Han var god til at holde disciplin, og han var en udmærket kirkesanger.

(Herom kan læses i K. Understrups bog om Vildbjerg sogn).

Disse visitatsberetninger er indført i en protokol fra Vildbjerg skole. Provst Bøtcher udsendte også til skolerne en slag cirkulære omhandlende de krav, provsten mente, der burde opfyldes i de enkelte fag.

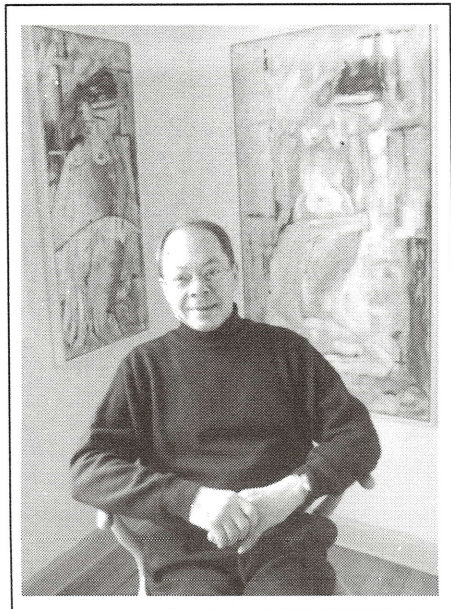

*Den gamle skole.
Gymnastiktime på kirkepladsen ca. 1903.*

Glimt fra november 2000 - august 2001

November 2000 - SID i cyberspace med internetcafé
Formanden for SID, Henry Andersen, er her gået på nettet. I baggrunden er det efterløkker Arnold Dahl, der også skulle prøve et surf eller to. Mange unge har taget imod tilbudet

November 2000
**Dagens medicin for doktoren
er kvinder**
*Læge Niels-Aage Nielsen klar til
at udstille i Kunstforeningen
Trehøje sammen med skulptøren
Knud Ladefoged*

November 2000 - Langkjær Stål 25 års jubilæum

Gæster og gaver strømmede til, da direktør Per Voetmann og stålvirksomheden J. Langkjær Stålbyg A/S i Vildbjerg kunne fejre 25 års jubilæum

November 2000 - En kirkens mand takker af efter 20 år i menighedsrådet

Den afgangende formand, Arne Sørensen, i sin have, hvor han nu får mere tid til at sidde på sin bæk og nyde sin have

December 2000 - Juleoptog med heste

Islænderklubben Litla havde stillet heste til rådighed for optoget og prøviture for børnene

December 2000 - Julehygge i Kalabassen

300-400 besøgende var der i spejderhytten Kalabassen til den årlige julestue

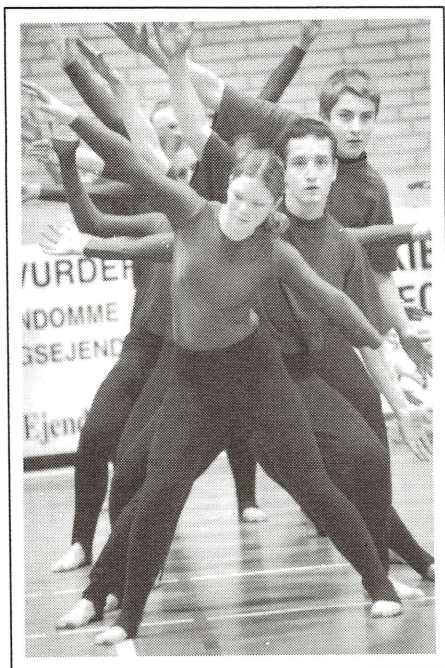
Januar 2001 - To femteklasser på besøg hos Langkjær Staldinventar i Vildbjerg

Kasper, Lene og Kristian er her placeret i en del af en griseboks hos Langkjær Staldinventar

Januar 2001 - Vildbjerg Revy

Familien Jørgensen har grund til at være stolte over, at Vildbjerg med sin revy for alvor er kommet på Danmarkskortet. Erna og Ove Jørgensen ses her sammen med datteren Carina og sønnen Henning

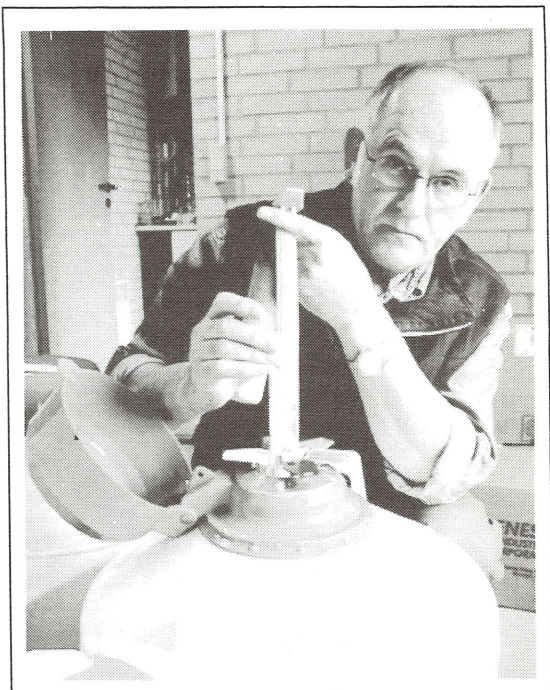
**Februar 2001
Gymnastikstævne
i stadionhallen**

Marts 2001 - Vildbjerg Miniput Jyske mestre

De glade drenge er fra venstre Mads Aastrup, Rasmus Bjerregaard og Frederik Elkjær. Forrest fra venstre er det Dennis Juelsgaard, Søren Lyng, Mikkel Jespersen og Nicolai Nyholm. Den stolte træner er Find Lyng

Marts 2001
Dyrlæge kæmper for at
redde avlsprojekt i Chile
Jørn Erri med 9 jerseykalve i
form af dybfrosne embryoner.
De opbevares ved minus 196
grader celcius. Kogalskab og
mund- og klovsyge lagde på et
tidspunkt hindringer i vejen

Marts 2001
Radiator-Torben, lokalt musikband
Her varmer bandet op med både
brænde og radiator. På
brændestabelen er det fra venstre
Peder Madsen på elbas, Kenneth
Sørensen på trommer og Jonas
Axelgaard på guitar. Stående fra
venstre er det sanger og guitarist
Mads Pedersen og på keyboard
Rasmus Christensen. Mads går i 10.
kl., mens de øvrige går i 9. kl.

April 2001 - Pedel Vagn Pedersen 25 år på Ågården

Vagn har altid givet sig tid til at få en lille snak med beboerne på Ågården. Her er den populære pedel solidt placeret mellem Karen Madsen (tv) og Helga Severinsen

April 2001 - KFUM-spejdere på tur

Jonas, Dan, Rune, Torben, Dennis, Palle, Lars, Stefan, Simon og Jens. Bagerst Benny, Frank, Anette og Kenneth. Alle på vej til 20 km vandreskjold

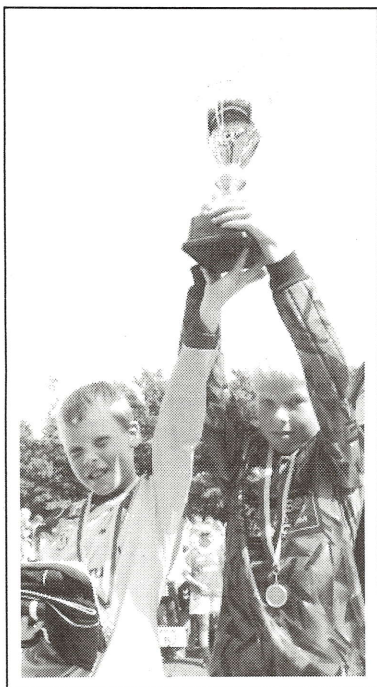
Juni 2001 - Sommerspil i Vildbjerg

"Vagabonderne på Bakkegården" var årets sommerspil i Vildbjerg anlæg. På billedet ses Jens Kurt Pedersen (tv) og Frank Larsen i en af scenerne

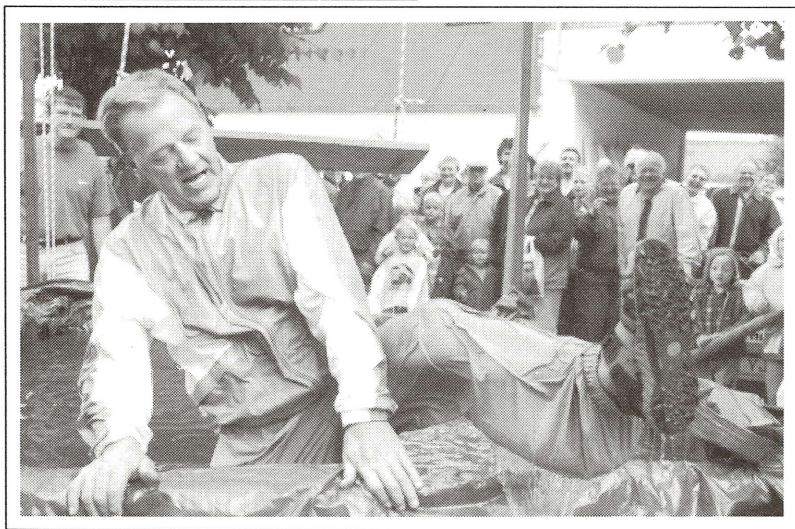

Juli 2001 - Unge tager ud

Mads Østergaard fra Vildbjerg og Malene Sandgaard fra Aulum skal her med toget på vej mod Moskva, Kirgisistan, Kasakhstan, Usbekistan og Turkmenistan

Juli 2001 - Medalje til Miniput 1
*Miniput 1 fik guldmedalje
 i Vildbjerg Cup 2001*

August 2001 - Torvedag i Vildbjerg - borgmester i vandet
*Borgmester Svend Blæsbjerg måtte en tur i baljen i Vildbjerg. Her er en
 dyngvåd borgmester på vej over bassinkanten og hen til en lunende
 Gammel Dansk*

August 2001 - En MUSE fra Vildbjerg

*22-årige Marie Louise Madsen har hovedrollen som Polyhymnia i
"Mød mig på Cassiopeia" i kulturperlen Remisen i Brande*

Billedmaterialet venligst udlånt fra Herning Folkeblad

Billedredaktion: Poul Chr. Enevoldsen

Artikler i 1999-udgaven:

Vi passer på historien

To af århundredets sognepræster

Politiassistent N.C. Petersen

Landbruget - et tilbageblik

Isenkram i Vildbjerg før 1900 - på vej ind i år 2000

Vildbjerg gennem det tyvende århundrede

Artikler i 2000-udgaven:

Vildbjerg skole

Vildbjerg apoteks historie 1914 - 2000

To gartnerier i Vildbjerg

Fotograf Ole Birkmose

Historien kom frem af glemselen

Glimt fra året oktober 1999 - oktober 2000

Den gamle smedje